

విషయసూచిక

ధ్యానశ్లోకములు	9
1. అర్జునవిషాదయోగః	11
2. సాంఖ్యయోగః	17
3. కర్మయోగః	27
4. జ్ఞానయోగః	33
5. కర్మసన్న్యాసయోగః	38
6. ఆత్మసంయమయోగః (ధ్యానయోగః)	42
7. జ్ఞానవిజ్ఞానయోగః	48
8. అక్షరపరబ్రహ్మయోగః (అభ్యాసయోగః)	52
9. రాజవిద్యారాజగుహ్యయోగః	56
10. విభూతియోగః	61
11. విశ్వరూపసందర్శనయోగః	66
12. భక్తియోగః	77
13. క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞవిభాగయోగః	80
14. గుణత్రయవిభాగయోగః	84
15. పురుషోత్తమప్రాప్తియోగః	88
16. దైవాసురసంపద్విభాగయోగః	91
17. శ్రద్ధాత్రయవిభాగయోగః	94
18. మోక్షసన్న్యాసయోగః	98
గీతామాహాత్మ్యమ్	108
గీతాసారమ్	111

అవధూత దత్తపీఠాధిపతి జగద్గురు పరమపూజ్య
శ్రీగణపతి సచ్చిదానంద స్వామీజీవారి ఆశీస్సందేశము

శ్రీకృష్ణాయ పరమాత్మనే నమః

ప్రతివ్యక్తి తన గురించి తనకు 'బాగా తెలుసు' నని అనుకొంటూ ఉంటాడు. కానీ అసలు సిసలైన 'పరీక్షా సమయం' ఎదురైనప్పుడే నీరు కారిపోయి సంకటస్థితిలో పడిపోతాడు. ఈ పరిస్థితి ఎవరికి, ఎప్పుడు, ఏ సమయంలో సంభవిస్తుందో తెలియదు.

అందుకే భగవంతుడు సార్వకాలిక ప్రయోజనాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని, ప్రతిఒక్కరు ఉద్ధరించబడాలని మనస్సులో సంకల్పం చేసుకొన్నాడు. అర్జునుడిని నెవంగా పెట్టుకొని, మంచి-చెడుల పోరాటంలో మంచిని గెలిపించాలని రణభూమిలో మరొక అవతారమెత్తాడు. అదే 'వాగ్రూపం!' అదే భగవద్గీత!!

యుగాలు గడిచినా, తరాలు మారినా, ప్రపంచంలో ఎలాంటి మార్పులు సంభవించినా, భగవద్వాణి చెవులలో గింగురులు తిరుగుతూనే ఉంది. నాలుకలపై నానుతూనే ఉంది. హృదయాలలో ప్రకాశిస్తూనే ఉంది.

పురుషులను, స్త్రీలను, బాలలను, యువకులను, వృద్ధులను, రాజులను, ప్రజలను, ఉపాధ్యాయులను, శిష్యులను, ధనికులను, దరిద్రులను, విద్యావంతులను, విద్యాహీనులను, సమస్త విశ్వాన్నీ ఉద్ధరించింది, ఉద్ధరిస్తూనే ఉంటుంది. అదీ భగవద్గీత మాహాత్మ్యము.

కొంతమంది 'ఈ భగవద్గీత తురీయాశ్రమం వారికే లేదా వయసు ముగ్గినవారికే సంబంధించినది' అనే అపోహలో ఉన్నారు. అది తప్పు. దానిని విడిచి పెట్టండి. అర్జునుడు పెళ్లి చేసుకొన్నవాడు, వయసులో ఉన్నవాడు, సంసారి. ఆయన గీతను విని ఉద్ధరించబడ్డాడు కదా!

గీత వేరు, నిత్య జీవితము వేరు కాదని గ్రహించండి. మీ వ్యాపారంలో, మీ వృత్తిలో, మీ పలుకులో, మీ భాషలో, మీ సంపాదనలో, మీ భోజనంలో, ప్రతి చిన్న వ్యవహారంలోనూ గీత సమ్మిళితమై ఉంది. కనుక గీత మిమ్మల్ని ప్రేమించి, పాలించి, బోధించి, శాసించి, హితోక్తులను గరపి, మహాపురుషుడిగా తీర్చిదిద్దుతుంది. కనుక గీతను తెలుసుకొని రాతను మార్చుకోండి.

మేము గీతా పారాయణ యజ్ఞాన్ని చేయించటంలో ఒక రహస్యముంది. అర్జునుని టెక్కెముపై మన హనుమత్స్వామి ఉన్నాడు కదా! ఇది ఆయనకు కూడా ఎంతో ప్రియమైనది కదా! అందుకనే గీతా పారాయణ యజ్ఞం చెయ్యాలని సంకల్పించాము. పలు చోట్ల గీతాయజ్ఞము జరిగే లాగా కార్యకర్తలను ఆదేశిస్తున్నాము.

ఈ గీతను ప్రతి ఇంటిలోనూ ఉంచుకొని, పారాయణ చెయ్యండి. మీ జీవితంలో ఊహించని మంచి మార్పును మీరు చూస్తారు. శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ అనుగ్రహం, పిల్లలు, పెద్దలు, సమస్త జగత్తుమీద ప్రసరించు గాక! మీ సమస్యలు తీరి, మీకు శాంతి, సుఖసంతోషాలు లభించు గాక! అని ఆశీర్వాదిస్తూ.....

మీ
స్వామీజీ

ఉచ్చారణ విషయంలో సూచనలు

వ్యాకరణశాస్త్రం ప్రకారం “వేఙ్కట, చఞ్చల, పణ్ణిత, సన్తాన, సమ్మద” వంటి పదాలను ఈ రకంగా వ్రాయటమే సముచితం. కానీ, ఈ రోజుల్లో విద్యార్థులకు వీటిని చదవటమే చేతకావటం లేదు. కనుక, మేమీ గ్రంథంలో ఇలాంటి పదాలు వచ్చినప్పుడు “వేంకట, చంచల, పండిత, సంతాన, సంపద” వంటి రూపాలనే ముద్రించాము. వ్యాకరణ విరుద్ధమైనా, విద్యార్థుల సౌకర్యాన్ని దృష్టిలో వుంచుకొని, అలా చేయవలసి వచ్చింది.

ఐతే, ఇలాంటి సందర్భాలలో “సున్నాను “N” లాగా పలకాలా? “M” లాగా పలకాలా?” అని ఈ నాటి విద్యార్థులు అడుగుతున్నారు. అలాంటివారి కోసం కొన్ని సూచనలను అందించవలసి వస్తోంది.

1. సున్నాకు స్వతంత్రోచ్చారణ లేదు. దానికి కుడి పక్క వుండే హల్లును బట్టి దాని ఉచ్చారణ మారుతూ వుంటుంది. సున్నాకు కుడి పక్కన అచ్చులు రావు.
2. సున్నాకు కుడి పక్కన కవర్గాక్షరాలు (క, ఖ, గ, ఘ, జ) వస్తే, ఆ సున్నాను “జ్” గా పలకాలి. ఉదా: సంఘటన = సజ్ఘటన
3. సున్నాకు కుడి పక్కన చవర్గాక్షరాలు (చ, ఛ, జ, ఝ, ఞ) వస్తే, దాన్ని “జ్ఞ” గా పలకాలి. ఉదా: సంజయ = సజ్జయ
4. సున్నాకు కుడి పక్కన టవర్గాక్షరాలు (ట, ఠ, డ, ఢ, ణ) వస్తే, దాన్ని “ణ్” గా పలకాలి. ఉదా: పాండవ = పాణ్డవ
5. సున్నాకు కుడి పక్కన తవర్గాక్షరాలు (త, థ, ద, ధ, న) వస్తే, దాన్ని “న్” గా పలకాలి. ఉదా: సంధాన = సన్ధాన
6. సున్నాకు కుడి పక్కన పవర్గాక్షరాలు (ప, ఫ, బ, భ, మ) వస్తే, దాన్ని “మ్” గా పలకాలి. ఉదా: సంభావితస్య = సమ్భావితస్య
7. సున్నాకు కుడి పక్కన వత్తు అక్షరాలు వస్తే, వాటిలో మొదటి అక్షరం ఏ వర్గకు సంబంధించినదో, ఆ వర్గ పంచమాక్షరాన్ని ఉచ్చరించాలి. ఉదా: సంక్షోభ = సజ్క్షోభ
8. సున్నాకు కుడి పక్కన వర్గపంచమాక్షరాలు వస్తే గూడా, పై నియమాలే వర్తిస్తాయి. ఉదా: సంన్యాస = సన్న్యాస, సంమార్జన = సమ్మార్జన. సున్నాకు కుడి పక్కన జ, ష, ణ, అనే అక్షరాలు సామాన్యంగా రావు.

9. సున్నాకు కుడి పక్కన “య”నుంచి “హ” వరకు గల అక్షరాలు వస్తే, దాన్ని “మ్” గానే పలకాలి. కానీ ఇక్కడ గల ఉచ్చారణమైవిధ్యాన్ని గురుముఖంగా నేర్చుకోవలసిందే.
ఉదా: సంయత (వ్రాత) = సమ్యత (ముక్కుతో ఉచ్చారణ)
సంహార (వ్రాత) = సమ్హార (ముక్కుతో ఉచ్చారణ)
10. ఇక, హకారం క్రింద ణ, న, మ వత్తులు వచ్చినప్పుడు ఉచ్చారణ విషయంలో కొన్ని జాగ్రత్తలు, వ్యాకరణపరంగా, తీసుకోవాలి.
ఉదా: ప్రాహ్ణ (వ్రాత) = ప్రాణ్హ (ఉచ్చారణ)
వహ్ని (వ్రాత) = వన్హి (ఉచ్చారణ)
బ్రహ్మ (వ్రాత) = బ్రమ్హ (ఉచ్చారణ)
(హకారంతో జ, ష, లు కలసిన పదాలు లేవు.)
11. ఫకారాన్ని “F” లాగా పలుకరాదు. జ్, ష్, జ్ఞాన - వంటివాటి ఉచ్చారణలను సంప్రదాయం తెలిసినవారి దగ్గర నేర్చుకోవాలి.
12. వత్తు అక్షరాలను (సంయుక్తాక్షరాలను) వ్రాసేటప్పుడు, దేన్ని ముందు ఉచ్చరించాలో, దాన్ని ముందు రాస్తారు. దాన్ని సగమే పలకాలి.
ఉదా: పద్మ (వ్రాత) = పద్మ (ఉచ్చారణ)
నిస్రైగుణ్య (వ్రాత) = నిస్ + త్ + రైగుణ్య (ఉచ్చారణ)
13. వినర్గకు కుడి పక్కన క, ఖ, లు వస్తే, ఆ వినర్గను నాలుక మొదటితో (జిహ్వమూలీయంగా) కాండ్రించినట్లు పలకాలి.
ఉదా: రామః కరోతి = రామగ్ కరోతి, దృఢః ఖఢః = దృఢగ్ ఖఢః
14. వినర్గకు కుడి పక్కన ప, ఫ, లు వస్తే, గొట్టం వూదినట్లు “F” ధ్వనితో పలకాలి.
ఉదా: రామః పఠతి = రామగ్ పఠతి
కృద్ధః ఫణీ = కృద్ధగ్ ఫణీ
15. వినర్గకు కుడి పక్కన “క్ష” కారం వస్తే, ఏ మార్పు చేయరాదు. సంధి లేదు.
ఉదా: సుఖినః క్షత్రియాః = సుఖినః క్షత్రియాః (మార్పు లేదు)
16. వినర్గకు కుడి పక్కన శ, ష, స - లు వస్తే, అవి ద్విత్వాక్షరాలుగా మారుతాయి. అంటే, వరుసగా శ్శ, ష్శ, స్స - గా మారుతాయి.
ఉదా: నమః శివాయ = నమశ్శివాయ (ఉచ్చారణ)
బాలః షష్ఠః = బాలష్శష్ఠః (ఉచ్చారణ)
హరిహరయోః స్తవః = హరిహరయోస్స్తవః (ఉచ్చారణ)

జయతు జయతు గీతా కృష్ణవక్త ప్రభూతా
జయతు జయతు గీతా సర్వలోకైక మాతా ।
జయతు జయతు గీతా దైవసంపత్ప్రభూతా
జయతు జయతు గీతా విశ్వశాంతి ప్రసూతా ॥

యస్మాద్ధర్మమయీ గీతా
సర్వజ్ఞాన ప్రయోజికా ।
సర్వశాస్త్రమయీ గీతా
తస్మాద్గీతా విశిష్యతే ॥

ధ్యాన శ్లోకములు

శ్రీగణపతి సచ్చిదానంద సద్గురుభ్యో నమః

1. ఓం పార్థాయ ప్రతిబోధితాం భగవతా నారాయణేన స్వయం
వ్యాసేన గ్రథితాం పురాణ మునినా మధ్యే మహాభారతమ్ ।
అద్వైతామృతవర్షిణీం భగవతీం అష్టాదశాధ్యాయినీం
అంబ త్వామనుసందధామి భగవద్గీతే భవద్వేషిణీమ్ ॥
2. నమోఽస్తుతే వ్యాస విశాలబుద్ధే పుల్లారవిందాయత పత్రనేత్ర ।
యేన త్వయా భారత తైలపూర్ణః ప్రజ్ఞాశ్చతో జ్ఞానమయః ప్రదీపః ॥
3. ప్రపన్న పారిజాతాయ తోత్రవేత్రైకపాణయే ।
జ్ఞానముద్రాయ కృష్ణాయ గీతామృతదుహే నమః ॥
4. వసుదేవసుతం దేవం కంసచాణూర మర్దనమ్ ।
దేవకీ పరమానందం కృష్ణం వందే జగద్గురుమ్ ॥
5. భీష్మద్రోణతటా జయద్రథజలా గాంధారనీలోత్పలా
శల్యగ్రాహవతీ కృపేణవహనీ కర్ణేన వేలాకులా ।
అశ్వత్థామ వికర్ణఘోరమకరా దుర్యోధనావర్తినీ
సోత్తీర్ణా ఖలు పాండవై రణనదీ కైవర్తకః కేశవః ॥
5. పారాశర్యవచ స్సరోజమమలం గీతార్థగన్ధోత్కటం
నానాఖ్యానకకేసరం హరికథా సంబోధనాబోధితమ్ ।
లోకే సజ్జన షట్పదైరహరహః పేపీయమానం ముదా
భూయాద్భారతపంకజం కలిమల ప్రధ్వంసిన శ్రేయసే ॥

6. మూకం కరోతి వాచాలం పంగుం లంఘయతే గిరిమ్ ।
యత్కృపా తమహం వందే పరమానంద మాధవమ్ ॥
7. శాంతాకారం భుజగశయనం పద్మనాభం సురేశం
విశ్వాధారం గగన సదృశం మేఘవర్ణం శుభాంగమ్ ।
లక్ష్మీకాంతం కమలనయనం యోగిహృద్ధ్యానగమ్యం
వందే విష్ణుం భవభయహరం సర్వలోకైకనాథమ్ ॥
8. యం బ్రహ్మవరుణేంద్ర రుద్రమరుతః స్తున్వంతి దివ్యై స్తవైః
వేదైస్సాంగపదక్రమోపనిషదైః గాయంతి యం సామగాః ।
ధ్యానావస్థిత తద్గతేన మనసా పశ్యంతి యం యోగినః
యస్యాంతం న విదుస్సురాసురగణాః దేవాయ తస్మై నమః ॥
9. నారాయణం నమస్కృత్య నరం చైవ నరోత్తమమ్ ।
దేవీం సరస్వతీం వ్యాసం తతో జయముదీరయేత్ ॥
10. సచ్చిదానందరూపాయ కృష్ణాయాక్షిష్టకారిణే ।
నమో వేదాంతవేద్యాయ గురవే బుద్ధిసాక్షిణే ॥
11. సర్వోపనిషదో గావః దోగ్ధా గోపాలనందనః ।
పార్థో వత్స స్సుధీర్భక్తౌ దుగ్ధం గీతామృతం మహత్ ॥
12. గీతాశాస్త్రమిదం పుణ్యం యఃపఠేత్ ప్రయతఃపుమాన్ ।
విష్ణోః పదమవాప్నోతి భయశోకాదివర్జితః ॥
- 13 ఏకం శాస్త్రం దేవకీ పుత్రగీతం
ఏకో దేవో దేవకీ పుత్ర ఏవ ।
ఏకో మంత్ర స్తస్య నామాని యాని
కర్మాప్యేకం తస్య దేవస్య సేవా ॥

ఓం శ్రీకృష్ణాయ పరమాత్మనే నమః

శ్రీమద్భగవద్గీత

అథ ప్రథమోఽధ్యాయః

1. అర్జునవిషాదయోగః

ధృతరాష్ట్ర ఉవాచ:

1. ధర్మక్షేత్రే కురుక్షేత్రే సమవేతా యుయుత్సవః ।
మామకాః పాండవాశ్చైవ కిమకుర్వత సంజయ ॥

సంజయ ఉవాచ:

2. దృష్ట్వా తు పాండవానీకం వ్యూఢం దుర్యోధనస్తదా ।
ఆచార్యముపసంగమ్య రాజా వచనమబ్రవీత్ ॥
3. పశ్యైతాం పాండుపుత్రాణాం ఆచార్య! మహతీం చమూమ్ ।
వ్యూఢాం ద్రుపదపుత్రేణ తవ శిష్యేణ ధీమతా ॥
4. అత్రశూరా మహేష్వాసాః భీమార్జునసమా యుధి ।
యుయుధానో విరాటశ్చ ద్రుపదశ్చ మహారథః ॥
5. ధృష్టకేతుశ్చేకితానః కాశిరాజశ్చ వీర్యవాన్ ।
పురుజిత్ కుంతిభోజశ్చ శైబ్యశ్చ నరపుంగవః ॥
6. యుధామన్యుశ్చ విక్రాంతః ఉత్తమౌజాశ్చ వీర్యవాన్ ।
సౌభద్రో ద్రౌపదేయాశ్చ సర్వ ఏవ మహారథాః ॥

7. అస్మాకం తు విశిష్టా యే తాన్నిబోధ ద్విజోత్తమ! ।
నాయకా మమ సైన్యస్య సంజ్ఞార్థం తాన్ బ్రవీమి తే ॥
8. భవాన్ భీష్మశ్చ కర్ణశ్చ కృపశ్చ సమితింజయః ।
అశ్వత్థామా వికర్ణశ్చ సౌమదత్తిసంధైవ చ ॥
9. అన్యే చ బహవ శ్చూరాః మదర్థే త్యక్తజీవితాః ।
నానాశస్త్ర ప్రహరణాః సర్వే యుద్ధవిశారదాః ॥
10. అపర్యాప్తం తదస్మాకం బలం భీష్మాభి రక్షితమ్ ।
పర్యాప్తం త్విదమేతేషాం బలం భీమాభిరక్షితమ్ ॥
11. అయనేషు చ సర్వేషు యథాభాగమవస్థితాః ।
భీష్మమేవాభిరక్షంతు భవంత స్సర్వ ఏవ హి ॥
12. తస్య సంజనయన్ హర్షం కురువృద్ధః పితామహః ।
సింహనాదం వినద్యోచ్చైః శంఖం దధౌ ప్రతాపవాన్ ॥
13. తత శృంఖాశ్చ భేర్యశ్చ పణవానక గోముఖాః ।
సహసైవాభ్యహన్యంత స శబ్దస్తుములోఽభవత్ ॥
14. తత శ్వేతైర్హయైర్భుక్తే మహతి స్యందనే స్థితౌ ।
మాధవః పాండవశ్చైవ దివ్యౌ శంఖౌ ప్రదధ్మతుః ॥
15. పాంచజన్యం హృషీకేశః దేవదత్తం ధనంజయః ।
పౌండ్రం దధౌ మహాశంఖం భీమకర్మా వృకోదరః ॥

16. అనంతవిజయం రాజా కుంతీపుత్రో యుధిష్ఠిరః ।
నకుల స్సహదేవశ్చ సుఘోషమణిపుష్పకౌ ॥
17. కాశ్యశ్చ పరమేష్వాసః శిఖండీ చ మహారథః ।
ధృష్టద్యుమ్నో విరాటశ్చ సాత్యకిశ్చాపరాజితః ॥
18. ద్రుపదో ద్రౌపదేయాశ్చ సర్వశః పృథివీపతే ।
సౌభద్రశ్చ మహాబాహుః శంఖాన్ దధ్ముః పృథక్ పృథక్ ॥
19. స ఘోషో ధార్తరాష్ట్రాణాం హృదయాని వ్యదారయత్ ।
నభశ్చ పృథివీం చైవ తుములో వ్యనునాదయన్ ॥
20. అథ వ్యవస్థితాన్ దృష్ట్వా ధార్తరాష్ట్రాన్ కపిధ్వజః ।
ప్రవృత్తే శస్త్రసంపాతే ధనురుద్యమ్య పాండవః ॥
21. హృషీకేశం తదా వాక్యం ఇదమాహ మహీపతే! ।

అర్జున ఉవాచ:

- సేనయో రుభయోర్మధ్యే రథం స్థాపయమేఽచ్యుత! ॥
22. యావదేతాన్ నిరీక్షేఽహం యోద్ధుకామానవస్థితాన్ ।
కైర్మయా సహయోద్ధవ్యం అస్మిన్ రణసముద్యమే ॥
23. యోత్యమానానవేక్షేఽహం య ఏతేఽత్ర సమాగతాః ।
ధార్తరాష్ట్రస్య దుర్బుధ్దేః యుద్ధే ప్రియచికిర్షవః ॥

సంజయ ఉవాచ:

24. ఏవముక్తో హృషీకేశః గుడాకేశేన భారత! ।
సేనయో రుభయోర్మధ్యే స్థాపయిత్వా రథోత్తమమ్ ॥
25. భీష్మ ద్రోణ ప్రముఖతః సర్వేషాం చ మహీక్షితామ్ ।
ఉవాచ పార్థ! పశ్యైతాన్ సమవేతాన్ కురూనితి ॥
26. తత్రాపశ్యత్ స్థితాన్ పార్థః పితృనథ పితామహాన్ ।
అచార్యాన్ మాతులాన్ భ్రాతృన్ పుత్రాన్ పౌత్రాన్ సఖీంస్తథా॥
27. శ్వశురాన్ సుహృదశ్చైవ సేనయో రుభయో రపి ।
తాన్ సమీక్ష్య స కౌంతేయః సర్వాన్ బంధూనవస్థితాన్ ॥
28. కృపయా పరయాఽవిష్టః విషీదన్నిదమబ్రవీత్ ।

అర్జున ఉవాచ:

- దృష్ట్వేమం స్వజనం కృష్ణ! యుయుత్సం సముపస్థితమ్ ॥
29. సీదంతి మమ గాత్రాణి ముఖం చ పరిశుష్యతి ।
వేపథుశ్చ శరీరే మే రోమహర్షశ్చ జాయతే ॥
30. గాండీవం స్రంసతే హస్తాత్ త్వక్చైవ పరిదహ్యతే ।
న చ శక్నోమ్యవస్థాతుం భ్రమతీవ చ మే మనః ॥
31. నిమిత్తాని చ పశ్యామి విపరీతాని కేశవ ।
న చ శ్రేయోఽనుపశ్యామి హత్వా స్వజనమాహవే ॥

32. న కాంక్షే విజయం కృష్ణ న చ రాజ్యం సుఖాని చ ।
కిం నో రాజ్యేన గోవింద కిం భోగైర్ద్వితేన వా ॥
33. యేషామర్థే కాంక్షితం నః రాజ్యం భోగా సుఖాని చ ।
త ఇమేఽవస్థితా యుద్ధే ప్రాణాన్స్తప్తక్వా ధనాని చ ॥
34. ఆచార్యాః పితరః పుత్రాః తథైవ చ పితామహాః ।
మాతులా శ్వశురాః పౌత్రాః శ్యాలా స్సంబంధినస్తథా ॥
35. ఏతాన్న హంతుమిచ్ఛామి ఘ్నతోఽపి మధుసూదన ।
అపి త్రైలోక్యరాజ్యస్య హేతోః కిం ను మహీకృతే ॥
36. నిహత్య ధార్తరాష్ట్రాన్నః కా ప్రీతి స్సౌజ్ఞనార్దన ।
పాపమేవాశ్రయేదస్మాన్ హత్వైతానాతతాయినః ॥
37. తస్మాన్నార్థా వయం హస్తుం ధార్తరాష్ట్రాన్ స్వబాంధవాన్ ।
స్వజనం హి కథం హత్వా సుఖిన స్స్వామ మాధవ ॥
38. యద్యప్యేతే న పశ్యంతి లోభోపహత చేతసః ।
కులక్షయకృతం దోషం మిత్రద్రోహే చ పాతకమ్ ॥
39. కథం న జ్ఞేయమస్మాభిః పాపాదస్మాన్నివర్తితుమ్ ।
కులక్షయకృతం దోషం ప్రపశ్యద్భిర్జనార్దన! ॥
40. కులక్షయే ప్రణశ్యంతి కులధర్మా స్సనాతనాః ।
ధర్మే నష్టే కులం కృత్స్నం అధర్మోఽభిభవత్యుత ॥

41. అధర్మాభిభవాత్ కృష్ణ! ప్రదుష్యంతి కులస్త్రియః ।
స్త్రీషు దుష్టాసు వార్ష్ణేయ! జాయతే వర్ణసంకరః ॥
42. సంకరో నరకాయైవ కులఘ్నానాం కులస్య చ ।
పతన్తి పితరో హ్యేషాం లుప్తపిండోదక క్రియాః ॥
43. దోషై రేతైః కులఘ్నానాం వర్ణసంకర కారకైః ।
ఉత్సాద్యంతే జాతిధర్మాః కులధర్మాశ్చ శాశ్వతాః ॥
44. ఉత్సన్న కులధర్మాణాం మనుష్యాణాం జనార్దన! ।
నరకే నియతం వాసః భవతీత్యనుశుశ్రుమ ॥
45. అహో బత మహత్పాపం కర్తుం వ్యవసితా వయమ్ ।
యద్రాజ్య సుఖలోభేన హంతుం స్వజన ముద్యతాః ॥
46. యది మామప్రతీకారం అశస్త్రం శస్త్రపాణయః ।
ధార్తరాష్ట్రా రణే హన్యుః తస్మే క్షేమతరం భవేత్ ॥

సంజయ ఉవాచ:

47. ఏవముక్త్వాఽర్జున స్సంఖ్యే రథోపస్థ ఉపావిశత్ ।
విస్మజ్య సశరం చాపం శోకసంవిగ్నమానసః ॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం, యోగశాస్త్రే, శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే,
అర్జునవిషాదయోగోనామ ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయోఽధ్యాయః

2. సాంఖ్యయోగః

సంజయ ఉవాచ:

1. తం తథా కృపయాఽఽవిష్టం అశ్రుపూర్ణా కులేక్షణమ్ ।
విషీదంతమిదం వాక్యం ఉవాచ మధుసూదనః ॥

శ్రీ భగవానువాచ

2. కుతస్త్వా కశ్మల మిదం విషమే సముపస్థితమ్ ।
అనార్యజుష్టమస్వర్థ్యం అకీర్తికరమర్జున! ॥
3. క్షైబ్యం మా స్మ గమః పార్థ! నైతత్త్వయ్యుపపద్యతే ।
క్షుద్రం హృదయదౌర్బల్యం త్యక్తోత్తిష్ట పరంతప ॥

అర్జున ఉవాచ:

4. కథం భీష్మమహం సంఖ్యే ద్రోణం చ మధుసూదన! ।
ఇషుభిః ప్రతియోత్స్వామి పూజార్హావరిసూదన! ॥
5. గురూనహత్వా హి మహానుభావాన్
శ్రేయో భోక్తుం భైక్ష్య మపీహ లోకే! ।
హత్వాఽర్థకామాంస్తు గురూనిహైవ
భుంజీయ భోగాన్ రుధిరప్రదిగ్ధాన్ ॥

6. న చైతద్విద్యుః కతరన్నో గరీయః
యద్వా జయేమ యది వా నో జయేయుః ।
యానేవ హత్వా న జిజీవిషామః
తేఽవస్థితాః ప్రముఖే ధార్తరాష్ట్రాః ॥
7. కార్పణ్యదోషోపహతస్వభావః
పృచ్ఛామి త్వాం ధర్మసమ్మూఢ చేతాః ।
యచ్ఛ్రేయ స్సౌన్నిశ్చితం బ్రూహి తన్నే
శిష్యస్తేఽహం శాధి మాం త్వాం ప్రపన్నమ్ ॥
8. న హి ప్రపశ్యామి మమాపనుద్యాత్
యచ్ఛోక ముచ్ఛోషణ మింద్రియాణామ్ ।
అవాప్య భూమావసపత్నమృద్ధం
రాజ్యం సురాణామపి చాధిపత్యమ్ ॥

సంజయ ఉవాచ:

9. ఏవముక్త్వా హృషీకేశం గుడాకేశః పరంతపః ।
న యోత్స్య ఇతి గోవిందం ఉక్త్వా తూష్ణిం బభూవ హ ॥
10. తమువాచ హృషీకేశః ప్రహసన్నివ భారత! ।
సేనయోరుభయోర్మధ్యే విషీదంతమిదం వచః ॥

శ్రీ భగవానువాచః

11. అశోచ్యానన్వశోచస్త్యం ప్రజ్ఞావాదాంశ్చ భాషసే ।
గతాసూనగతాసూంశ్చ నానుశోచంతి పండితాః ॥
12. న త్వేవాహం జాతు నాసం న త్వం నేమే జనాధిపాః ।
న చైవ న భవిష్యామః సర్వే వయమతః పరమ్ ॥
13. దేహినోఽస్మిన్ యథా దేహే కౌమారం యౌవనం జరా ।
తథా దేహాంతర ప్రాప్తిః ధీరస్తత్ర న ముహ్యతి ॥
14. మాత్రాస్పర్శాస్తు కౌంతేయ శీతోష్ణ సుఖదుఃఖదాః ।
ఆగమాపాయినోఽనిత్యాః తాంస్తితిక్షస్వ భారత ॥
15. యం హి న వ్యథయంత్యేతే పురుషం పురుషర్షభ ।
సమదుఃఖసుఖం ధీరం సోఽమృతత్వాయ కల్పతే ॥
16. నాసతో విద్యతే భావః నాభావో విద్యతే సతః ।
ఉభయోరపిదృష్టోఽంతః త్వనయోస్తత్త్వదర్శిభిః ॥
17. అవినాశితు తద్విద్ధి యేన సర్వమిదం తతమ్ ।
వినాశ మవ్యయస్యాస్య న కల్చిత్ కర్తుమర్హతి ॥
18. అంతవంత ఇమే దేహాః నిత్యస్యోక్తా శ్శరీరిణః ।
అనాశినోఽప్రమేయస్య తస్మాద్యుధ్యస్వ భారత ॥

19. య ఏనం వేత్తి హంతారం యశ్చైనం మన్యతే హతమ్ ।
ఉభౌ తౌ న విజానీతః నాయం హంతి న హన్యతే ॥
20. న జాయతే మ్రియతే వా కదా చిత్
నాయం భూత్వా భవితా వా న భూయః ।
అజో నిత్య శ్శాశ్వతోఽయం పురాణః
న హన్యతే హన్యమానే శరీరే ॥
21. వేదావినాశినం నిత్యం య ఏనమజ మవ్యయమ్ ।
కథం స పురుషః పార్థ! కం ఘాతయతి హంతి కమ్ ॥
22. వాసాంసి జీర్ణాని యథా విహాయ
నవాని గృహ్ణాతి నరోఽపరాణి ।
తథా శరీరాణి విహాయ జీర్ణాని
అన్యాని సంయాతి నవాని దేహీ ॥
23. నైనం భిందంతి శస్త్రాణి నైనం దహతి పావకః ।
న చైనం క్లేదయంత్యాపః స శోషయతి మారుతః ॥
24. అచ్ఛేద్యోఽయమదాహ్యోఽయం అక్లేద్యోఽశోష్య ఏవ చ ।
నిత్య స్సర్వగత స్సాణుః అచలోఽయం సనాతనః ॥
25. అవ్యక్తోఽయమచింత్యోఽయం అవికార్యోఽయముచ్యతే ।
తస్మాదేవం విదిత్వైనం నానుశోచితుమర్హసి ॥

26. అథ చైనం నిత్యజాతం నిత్యం వా మన్యసే మృతమ్ ।
తథాఽపి త్వం మహాబాహో! నైవం శోచితుమర్హసి ॥
27. జాతస్య హి ధ్రువో మృత్యుః ధ్రువం జన్మ మృతస్య చ ।
తస్మాదపరిహార్యేఽర్థే న త్వం శోచితుమర్హసి ॥
28. అవ్యక్తాదీని భూతాని వ్యక్తమధ్యాని భారత! ।
అవ్యక్తనిధనాన్యేవ తత్ర కా పరిదేవనా ॥
29. ఆశ్చర్యవత్పశ్యతి కశ్చిదేనం
ఆశ్చర్యవద్వదతి తథైవ చాన్యః ।
ఆశ్చర్య వచ్చైన మన్యశ్శుణోతి
శ్రుత్వాఽప్యేనం వేద న చైవ కశ్చిత్ ॥
30. దేహీ నిత్యమవధ్యోఽయం దేహే సర్వస్య భారత! ।
తస్మాత్ సర్వాణి భూతాని న త్వం శోచితుమర్హసి ॥
31. స్వధర్మమపి చావేక్ష్య న వికంపితు మర్హసి ।
ధర్మాద్ధి యుద్ధాచ్ఛ్రేయోఽన్యత్ క్షత్రియస్య న విద్యతే ॥
32. యదృచ్ఛయా చోపపన్నం స్వర్గద్వార మపావృతమ్ ।
సుఖినః క్షత్రియాః పార్థ! లభంతే యుద్ధమీదృశమ్ ॥
33. అథ చేత్త్వమిమం ధర్మం సంగ్రామం న కరిష్యసి ।
తతస్స్వధర్మం కీర్తిం చ హిత్వా పాప మవాప్సుసి ॥

34. అకీర్తిం చాపి భూతాని కథయిష్యంతి తేఽవ్యయామ్ ।
సంభావితస్య చాకీర్తిః మరణాదతిరిచ్యతే ॥
35. భయాద్రణాదుపరతం మంస్యంతే త్వాం మహారథాః ।
యేషాం చ త్వం బహుమతః భూత్వా యాస్యసి లాఘవమ్ ॥
36. అవాచ్యవాదాంశ్చ బహూన్ వదిష్యంతి తవాహితాః ।
నిందంతస్తవ సామర్థ్యం తతో దుఃఖతరం ను కిమ్ ॥
37. హతో వా ప్రాప్సుసి స్వర్గం జిత్వా వా భోక్ష్యసే మహీమ్ ।
తస్మాదుత్తిష్ఠ కౌంతేయ! యుద్ధాయ కృతనిశ్చయః ॥
38. సుఖదుఃఖే సమే కృత్వా లాభాలాభౌ జయాజయౌ ।
తతో యుద్ధాయ యుజ్యస్వ నైవం పాపమవాప్సుసి ॥
39. ఏషా తేఽభిహితా సాంఖ్యే బుద్ధిరోగే త్విమాం శృణు ।
బుద్ధ్యా యుక్తో యయా పార్థ! కర్మబంధం ప్రహాస్యసి ॥
40. నేహాభిక్రమనాశోఽస్తి ప్రత్యవాయో న విద్యతే ।
స్వల్పమప్యస్య ధర్మస్య త్రాయతే మహతో భయాత్ ॥
41. వ్యవసాయాత్మికా బుద్ధిః ఏకేహ కురునందన! ।
బహుశాఖా హ్యనంతాశ్చ బుద్ధయోఽవ్యవసాయినామ్ ॥
42. యామిమాం పుష్పితాం వాచం ప్రవదంత్యవిపశ్చితః ।
వేదవాదరతాః పార్థ! నాన్యదస్తీతి వాదినః ॥

43. కామాత్మాన స్వర్గపరాః జన్మకర్మఫలప్రదామ్ ।
క్రియావిశేషబహులాం భోగైశ్వర్యగతిం ప్రతి ॥
44. భోగైశ్వర్యప్రసక్తానాం తయాపహృత చేతసామ్ ।
వ్యవసాయాత్మికా బుద్ధిః సమాధౌ న విధీయతే ॥
45. త్రైగుణ్యవిషయా వేదాః నిస్త్రైగుణ్యో భవార్జున! ।
నిర్ద్వంద్వో నిత్యసత్త్వస్థః నిర్వోగక్షేమ ఆత్మవాన్ ॥
46. యావానర్థ ఉదపానే సర్వత స్సంప్లుతోదకే ।
తావాన్ సర్వేషు వేదేషు బ్రాహ్మణస్య విజానతః ॥
47. కర్మణ్యేవాధికారస్తే మా ఫలేషు కదాచన ।
మా కర్మఫలహేతుర్భూః మాతే సంగోఽస్త్యకర్మణి ॥
48. యోగస్థః కురు కర్మాణి సంగం త్యక్త్వా ధనంజయ! ।
సిద్ధ్యసిద్ధ్యో స్సమో భూత్వా సమత్వం యోగ ఉచ్యతే ॥
49. దూరేణ హ్యవరం కర్మ బుద్ధియోగాద్ధనంజయ ।
బుద్ధౌ శరణమన్విచ్ఛ కృపణాః ఫల హేతవః ॥
50. బుద్ధియుక్తో జహాతీహ ఉభే సుకృత దుష్కృతే ।
తస్మాద్యోగాయ యుజ్యస్వ యోగః కర్మసు కౌశలమ్ ॥
51. కర్మజం బుద్ధి యుక్తా హి ఫలం త్యక్త్వా మనీషిణః ।
జన్మబంధ వినిర్ముక్తాః పదం గచ్ఛంత్యనామయమ్ ॥

52. యదా తే మోహకలిలం బుద్ధిర్వ్యతితరిష్యతి ।
తదా గంతాసి నిర్వేదం శ్రోతవ్యస్య శ్రుతస్య చ ॥

53. శ్రుతివిప్రతిపన్నా తే యదా స్థాస్యతి నిశ్చలా ।
సమాధావచలా బుద్ధిః తదా యోగమవాప్స్యసి ॥

అర్జున ఉవాచ:

54. స్థితప్రజ్ఞస్య కా భాషా సమాధిస్థస్య కేశవ! ।
స్థితధీః కిం ప్రభాషేత కిమాసీత ప్రజేత కిమ్ ॥

శ్రీ భగవానువాచ:

55. ప్రజహాతి యదా కామాన్ సర్వాన్ పార్థ! మనోగతాన్ ।
ఆత్మన్యేవాత్మనా తుష్టః స్థితప్రజ్ఞస్తదోచ్యతే ॥

56. దుఃఖేష్వనుద్విగ్న మనాః సుఖేషు విగతస్పృహః ।
వీతరాగభయక్రోధః స్థితధీర్మునిరుచ్యతే ॥

57. యస్సర్వత్రానభిన్నేహః తత్తత్ ప్రాప్య శుభాశుభమ్ ।
నాభినందతి న ద్వేష్టి తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా ॥

58. యదా సంహరతే చాయం కూర్మోఽంగానీవ సర్వశః ।
ఇంద్రియాణీంద్రియార్థేభ్యః తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా ॥

59. విషయా వినివర్తంతే నిరాహారస్య దేహినః ।
రసవర్జం రసోఽప్యస్య పరం దృష్ట్వా నివర్తతే ॥

60. యతతో హ్యపి కౌంతేయ! పురుషస్య విపశ్చితః ।
ఇంద్రియాణి ప్రమాధీని హరంతి ప్రసభం మనః ॥
61. తాని సర్వాణి సంయమ్య యుక్త ఆసీత మత్పరః ।
వశే హి యస్యేంద్రియాణి తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా ॥
62. ధ్యాయతో విషయాన్ పుంసః సంగస్తేషాపజాయతే ।
సంగాత్ సంజాయతే కామః కామాత్ క్రోధోఽభిజాయతే॥
63. క్రోధాద్భవతి సమ్మోహః సమ్మోహాత్ స్మృతివిభ్రమః ।
స్మృతిభ్రంశాద్బుద్ధినాశః బుద్ధినాశాత్ ప్రణశ్యతి ॥
64. రాగద్వేష వియుక్తైస్తు విషయానింద్రియైశ్చరన్ ।
ఆత్మవశ్యైర్విధేయాత్మా ప్రసాద మధిగచ్ఛతి ॥
65. ప్రసాదే సర్వదుఃఖానాం హానిరస్యోపజాయతే ।
ప్రసన్న చేతసో హ్యశు బుద్ధిః పర్యవతిష్ఠతే ॥
66. నాస్తి బుద్ధిరయుక్తస్య న చాయుక్తస్య భావనా ।
న చాభావయత శ్శాంతిః అశాంతస్య కుత స్సుఖమ్ ॥
67. ఇంద్రియాణాం హి చరతాం యన్మనోఽనువిధీయతే ।
తదస్య హరతి ప్రజ్ఞాం వాయుర్నావ మివాంభసి ॥
68. తస్మాద్యస్య మహాబాహో! నిగృహీతాని సర్వశః ।
ఇంద్రియాణీంద్రియార్థేభ్యః తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా ॥

69. యా నిశా సర్వభూతానాం తస్యాం జాగర్తి సంయమీ ।
యస్యాం జాగ్రతి భూతాని సా నిశా పశ్యతో మునేః ॥
70. ఆపూర్యమాణ మచల ప్రతిష్ఠం
సముద్రమాపః ప్రవిశంతి యద్వత్ ।
తద్వత్ కామా యం ప్రవిశంతి సర్వే
స శాంతిమాప్నోతి స కామకామీ ॥
71. విహాయ కామాన్ యస్సర్వాన్ పుమాంశ్చరతి నిస్సృహః ।
నిర్మమో నిరహంకారః స శాంతి మధిగచ్ఛతి ॥
72. ఏషా బ్రాహ్మీస్థితిః పార్థ! నైనాం ప్రాప్య విముహ్యతి ।
స్థిత్యాఽస్యామంతకాలేఽపి బ్రహ్మనిర్వాణ మృచ్ఛతి ॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే
సాంఖ్యయోగోనామ ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ తృతీయోఽధ్యాయః

3. కర్మయోగః

అర్జున ఉవాచ:

1. జ్యాయసీ చేత్ కర్మణస్తే మతా బుద్ధిర్జనార్దన! ।
తత్కిం కర్మణి ఘోరే మాం నియోజయసి కేశవ! ॥
2. వ్యామిశ్రేణేవ వాక్యేన బుద్ధిం మోహయసీవ మే ।
తదేకం వద నిశ్చిత్త్య యేన శ్రేయోఽహమాప్నుయామ్ ॥

శ్రీభగవానువాచ:

3. లోకేఽస్మిన్ ద్వివిధా నిష్ఠా పురా ప్రోక్తా మయాఽనఘ! ।
జ్ఞానయోగేన సాంఖ్యానాం కర్మయోగేన యోగినామ్ ॥
4. న కర్మణామనారంభాత్ నైష్కర్మ్యం పురుషోఽశ్నుతే ।
న చ సన్మనసాదేవ సిద్ధిం సమధిగచ్ఛతి ॥
5. న హి కశ్చిత్ క్షణమపి జాతు తిష్ఠత్యకర్మకృత్ ।
కార్యతే హ్యవశః కర్మ సర్వః ప్రకృతిజైర్గుణైః ॥
6. కర్మేంద్రియాణి సంయమ్య య ఆస్తే మనసా స్మరన్ ।
ఇంద్రియార్థాన్ విమూఢాత్మా మిథ్యాచార స్స ఉచ్యతే ॥
7. యస్త్వింద్రియాణి మనసా నియమ్యారభతేఽర్జున! ।
కర్మేంద్రియైః కర్మయోగం అసక్త స్స విశిష్యతే ॥

8. నియతం కురు కర్మ త్వం కర్మ జ్యాయో హ్యకర్మణః ।
శరీరయాత్రాఽపి చ తే న ప్రసిద్ధేదకర్మణః ॥
9. యజ్ఞార్థాత్ కర్మణోఽన్యత్ర లోకోఽయం కర్మబంధనః ।
తదర్థం కర్మ కౌంతేయ! ముక్తసంగ స్సమాచర ॥
10. సహాయజ్ఞాః ప్రజా స్సృష్ట్యా పురోవాచ ప్రజాపతిః ।
అనేన ప్రసవిష్యధ్వం ఏష వోఽస్త్విష్టకామధుక్ ॥
11. దేవాన్ భావయతానేన తే దేవా భావయంతు వః ।
పరస్పరం భావయంతః శ్రేయః పరమవాప్స్యథ ॥
12. ఇష్టాన్ భోగాన్ హి వో దేవాః దాస్యంతే యజ్ఞభావితాః ।
తైర్దత్తానప్రదాయైభ్యః యో భుంక్తే స్తేన ఏవ సః ॥
13. యజ్ఞశిష్టాశిన స్సంతః ముచ్యంతే సర్వకిల్బిషైః ।
భుంజతే తే త్వఘం పాపాః యే పచంత్యాత్మకారణాత్ ॥
14. అన్నా ద్భవంతి భూతాని పర్జన్యాదన్నసంభవః ।
యజ్ఞాద్భవతి పర్జన్యః యజ్ఞః కర్మసముద్భవః ॥
15. కర్మ బ్రహ్మోద్భవం విద్ధి బ్రహ్మక్షరసముద్భవమ్ ।
తస్మాత్ సర్వగతం బ్రహ్మ నిత్యం యజ్ఞే ప్రతిష్ఠితమ్ ॥
16. ఏవం ప్రవర్తితం చక్రం నానువర్తయతీహ యః ।
అఘాయురింద్రియారామః మోఘం పార్థ! స జీవతి ॥

17. యస్త్యాత్మరతిరేవ స్యాత్ ఆత్మత్వప్తశ్చ మానవః ।
ఆత్మన్యేవ చ సంతుష్టః తస్య కార్యం న విద్యతే ॥
18. నైవ తస్య కృతేనార్థః నాకృతేనేహ కశ్చన ।
న చాస్య సర్వభూతేషు కశ్చిదర్థవ్యపాశ్రయః ॥
19. తస్మాదసక్త స్సతతం కార్యం కర్మ సమాచర ।
అసక్తో హ్యేచరన్ కర్మ పరమాప్నోతి పూరుషః ॥
20. కర్మణైవ హి సంసిద్ధిం ఆస్థితా జనకాదయః ।
లోకసంగ్రహమేవాపి సంపశ్యన్ కర్తుమర్హసి ॥
21. యద్యదాచరతి శ్రేష్ఠః తత్తదేవేతరో జనః ।
స యత్రప్రమాణం కురుతే లోకస్తదనువర్తతే ॥
22. న మే పార్థాస్తి కర్తవ్యం త్రిషు లోకేషు కించన ।
నానవాప్తమవాప్తవ్యం వర్త ఏవ చ కర్మణి । ।
23. యది హ్యహం న వర్తేయ జాతు కర్మణ్యతంద్రితః ।
మమ వర్తానువర్తంతే మనుష్యాః పార్థ! సర్వశః ॥
24. ఉత్సీదేయురిమే లోకాః న కుర్యాం కర్మ చేదహమ్ ।
సంకరస్య చ కర్తా స్యాం ఉపహన్యా మిమాః ప్రజాః ॥
25. సక్తాః కర్మణ్య విద్వాంసః యథా కుర్వంతి భారత! ।
కుర్యాద్విద్వాంస్తథాఽసక్తః చిక్రీర్షుర్లోక సంగ్రహమ్ ॥

26. న బుద్ధిభేదం జనయేత్ అజ్ఞానాం కర్మసంగినామ్ ।
జోషయేత్ సర్వకర్మాణి విద్వాన్ యుక్త స్సమాచరన్ ॥
27. ప్రకృతేః క్రియమాణాని గుణైః కర్మాణి సర్వశః ।
అహంకారవిమూఢాత్మా కర్తాహమితి మన్యతే ॥
28. తత్త్వవిత్తు మహాబాహో! గుణకర్మవిభాగయోః ।
గుణా గుణేషు వర్తంతే ఇతి మత్వా న సజ్జతే ॥
29. ప్రకృతేర్గుణసమ్మూఢాః సజ్జంతే గుణకర్మసు ।
తానకృత్స్నవిదో మందాన్ కృత్స్నవిన్న విచాలయేత్ ॥
30. మయి సర్వాణి కర్మాణి సన్మ్యస్యాధ్యాత్మచేతసా ।
నిరాశీర్నిర్మమో భూత్వా యుధ్యస్వ విగతజ్వరః ॥
31. యే మే మతమిదం నిత్యం అనుతిష్ఠంతి మానవాః ।
శ్రద్ధావంతోఽనసూయంతః ముచ్యంతే తేఽపి కర్మభిః ॥
32. యే త్వేతదభ్యసూయంతః నానుతిష్ఠంతి మే మతమ్ ।
సర్వజ్ఞానవిమూఢాంస్తాన్ విద్ధి నష్టానచేతసః ॥
33. సదృశం చేష్టతే స్వస్యాః ప్రకృతేర్ జ్ఞానవానపి ।
ప్రకృతిం యాంతి భూతాని నిగ్రహః కిం కరిష్యతి ॥
34. ఇంద్రియస్యేంద్రియస్యార్థే రాగద్వేషౌ వ్యవస్థితౌ ।
తయోర్న వశమాగచ్ఛేత్ తౌ హ్యస్య పరిపద్ధినౌ ॥

35. శ్రేయాన్ స్వధర్మో విగుణః పరధర్మాత్ స్వనుష్ఠితాత్ ।
స్వధర్మో నిధనం శ్రేయః పరధర్మో భయావహః ॥

అర్జున ఉవాచ:

36. అథ కేన ప్రయుక్తోఽయం పాపం చరతి పూరుషః ।
అనిచ్ఛన్నపి వార్ష్ణేయ! బలాదివ నియోజితః ॥

శ్రీ భగవానువాచ:

37. కామ ఏష క్రోధ ఏషః రజోగుణ సముద్భవః ।
మహాశనో మహాపాప్మా విద్ధ్యేనమిహ వైరిణమ్ ॥
38. ధూమేనావ్రయతే వహ్నిః యథాఽదర్శో మలేన చ ।
యథోల్బేనావృతో గర్భః తథా తేనేదమావృతమ్ ॥
39. ఆవృతం జ్ఞానమేతేన జ్ఞానినో నిత్యవైరిణా ।
కామరూపేణ కౌంతేయ! దుష్పూరేణానలేన చ ॥
40. ఇంద్రియాణి మనో బుద్ధిః అస్యాధిష్ఠాన ముచ్యతే ।
ఏతైర్విమోహయత్యేషః జ్ఞానమావృత్య దేహినమ్ ॥
41. తస్మాత్త్వమింద్రియాణ్యాదౌ నియమ్య భరతర్షభ! ।
పాప్మానం ప్రజహి హ్యేనం జ్ఞాన విజ్ఞాన నాశనమ్ ॥
42. ఇంద్రియాణి పరాణ్యాహుః ఇంద్రియేభ్యః పరం మనః ।
మనసస్తు పరా బుద్ధిః యో బుద్ధేః పరతస్తు సః ॥

43. ఏవం బుద్ధేః పరం బుద్ధ్వా సంస్తభ్యాత్మానమాత్మనా ।
జహి శత్రుం మహాబాహో! కామరూపం దురాసదమ్ ॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే
కర్మయోగోనామ తృతీయోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థోఽధ్యాయః

4. జ్ఞానయోగః

శ్రీ భగవానువాచః

1. ఇమం వివస్వతే యోగం ప్రోక్తవానహ మవ్యయమ్ ।
వివస్వాన్ మనవే ప్రాహ మను రిక్ష్యాకవేఽబ్రవీత్ ॥
2. ఏవం పరంపరా ప్రాప్తం ఇమం రాజర్షయో విదుః ।
స కాలేనేహ మహతా యోగోనష్టః పరంతప! ॥
3. స ఏవాయం మయా తేఽద్య యోగః ప్రోక్తః పురాతనః ।
భక్తోఽసి మే సఖా చేతి రహస్యం హ్యేతదుత్తమమ్ ॥

అర్జున ఉవాచః

4. అపరం భవతో జన్మ పరం జన్మ వివస్వతః ।
కథమేతద్విజానీయాం త్వమాదౌ ప్రోక్తవానితి ॥

శ్రీ భగవానువాచః

5. బహూని మే వ్యతీతాని జన్మాని తవ చార్జున! ।
తాన్యహం వేద సర్వాణి న త్వం వేత్థ పరంతప! ॥
6. అజోఽపి సన్నవ్యయాత్మా భూతానామీశ్వరోఽపి సన్ ।
ప్రకృతిం స్వామధిష్ఠాయ సంభవామ్యాత్మమాయయా ॥
7. యదా యదా హి ధర్మస్య గ్లానిర్భవతి భారత! ।
అభ్యుత్థానమధర్మస్య తదాఽఽత్మానం సృజామ్యహమ్ ॥

8. పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయ చ దుష్కృతామ్ ।
ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగే యుగే ॥
9. జన్మకర్మ చ మే దివ్యం ఏవం యో వేత్తి తత్త్వతః ।
త్యక్త్వా దేహం పునర్జన్మ నైతి మామేతి సోఽర్జున! ॥
10. వీతరాగభయక్రోధాః మన్మయా మాముపాశ్రితాః ।
బహవో జ్ఞానతపసా పూతా మద్భావమాగతాః ॥
11. యే యథా మాం ప్రపద్యంతే తాం స్తథైవ భజామ్యహమ్ ।
మమ వర్తానువర్తంతే మనుష్యాః పార్థ! సర్వశః ॥
12. కాంక్షంతః కర్మణాం సిద్ధిం యజంత ఇహ దేవతాః ।
క్షిప్రం హి మానుషే లోకే సిద్ధిర్భవతి కర్మజా ॥
13. చాతుర్వర్ణ్యం మయా సృష్టం గుణకర్మవిభాగశః ।
తస్య కర్తారమపి మాం విద్ధ్యకర్తారమవ్యయమ్ ॥
14. న మాం కర్మాణి లింపంతి న మే కర్మఫలే స్పృహో ।
ఇతి మాం యోఽభిజానాతి కర్మభిర్న స బధ్యతే ॥
15. ఏవం జ్ఞాత్వా కృతం కర్మ పూర్వైరపి ముముక్షుభిః ।
కురు కర్మైవ తస్మాత్ త్వం పూర్వైః పూర్వతరం కృతమ్ ॥
16. కింకర్మ కిమకర్మేతి కవయోఽప్యత్ర మోహితాః ।
తత్తే కర్మ ప్రవక్ష్యామి యజ్ జ్ఞాత్వా మోక్ష్యసేఽశుభాత్ ॥

17. కర్మణో హ్యపి బోధవ్యం బోధవ్యం చ వికర్మణః ।
అకర్మణశ్చ బోధవ్యం గహనా కర్మణో గతిః ॥
18. కర్మణ్యకర్మ యః పశ్యేత్ అకర్మణి చ కర్మ యః ।
స బుద్ధిమాన్ మనుష్యేషు స యుక్తః కృత్సుకర్మకృత్ ॥
19. యస్య సర్వే సమారంభాః కామసంకల్ప వర్జితాః ।
జ్ఞానాగ్ని దగ్ధకర్మాణం తమాహుః పండితం బుధాః ॥
20. త్యక్త్వా కర్మఫలాసంగం నిత్యతృప్తో నిరాశ్రయః ।
కర్మణ్యభిప్రవృత్తోఽపి నైవ కించిత్ కరోతి సః ॥
21. నిరాశీర్యతచిత్తాత్మా త్యక్త సర్వపరిగ్రహః ।
శారీరం కేవలం కర్మ కుర్వన్నాప్నోతి కిల్బిషమ్ ॥
22. యదృచ్ఛా లాభసంతుష్టః ధ్వంద్వాతీతో విమత్సరః ।
సమస్సిద్ధావసిద్ధౌ చ కృత్వాఽపి న నిబధ్యతే ॥
23. గత సంగస్య ముక్తస్య జ్ఞానావస్థిత చేతసః ।
యజ్ఞాయాచరతః కర్మ సమగ్రం ప్రవిలీయతే ॥
24. బ్రహ్మార్పణం బ్రహ్మహవిః బ్రహ్మగ్నా బ్రహ్మణా హుతమ్ ।
బ్రహ్మైవ తేన గంతవ్యం బ్రహ్మకర్మసమాధినా ॥
25. దైవమేవాపరే యజ్ఞం యోగినః పర్యుపాసతే ।
బ్రహ్మగ్నావపరే యజ్ఞం యజ్ఞేనైవోపజుహ్వతి ॥

26. శ్రోత్రాదీనీంద్రియాణ్యన్యే సంయమాగ్నిషు జుహ్వతి ।
శబ్దాదీన్ విషయానన్యే ఇంద్రియాగ్నిషు జుహ్వతి ॥
27. సర్వాణీంద్రియకర్మాణి ప్రాణకర్మాణి చాపరే ।
ఆత్మసంయమయోగాగ్నౌ జుహ్వతి జ్ఞానదీపితే ॥
28. ద్రవ్యయజ్ఞాస్తపోయజ్ఞాః యోగయజ్ఞా స్తథాఽపరే ।
స్వాధ్యాయజ్ఞానయజ్ఞాశ్చ యతయ స్సంశితవ్రతాః ॥
29. అపానే జుహ్వతి ప్రాణం ప్రాణేఽపానం తథాఽపరే ।
ప్రాణాపానగతీ రుధ్వా ప్రాణాయామ పరాయణాః ॥
30. అపరే నియతాహారాః ప్రాణాన్ ప్రాణేషు జుహ్వతి ।
సర్వేఽప్యేతే యజ్ఞవిదః యజ్ఞక్షపితకల్మషాః ॥
31. యజ్ఞశిష్టామృతభుజః యాంతి బ్రహ్మ సనాతనమ్ ।
నాయం లోకోఽస్త్వయజ్ఞస్య కుతోఽన్యః కురుసత్తమ! ॥
32. ఏవం బహువిధా యజ్ఞాః వితతా బ్రహ్మణో ముఖే ।
కర్మజాన్ విద్ధి తాన్ సర్వాన్ ఏవం జ్ఞాత్వా విమోక్ష్యసే ॥
33. శ్రేయాన్ ద్రవ్యమయాద్యజ్ఞాత్ జ్ఞానయజ్ఞః పరంతప! ।
సర్వం కర్మాఖిలం పార్థ! జ్ఞానే పరిసమాప్యతే ॥
34. తద్విద్ధి ప్రణిపాతేన పరిప్రశ్నే న సేవయా ।
ఉపదేక్ష్యంతి తే జ్ఞానం జ్ఞానినస్తత్త్వదర్శినః ॥

35. యజ్ జ్ఞాత్వా న పునర్మోహం ఏవం యాస్యసి పాండవ! ।
యేన భూతాన్యశేషేణ ద్రక్ష్యస్యాత్మన్యథో మయి ॥
36. అపి చేదసి పాపేభ్యః సర్వేభ్యః పాపకృత్తమః ।
సర్వం జ్ఞానప్లవేనైవ వృజినం సంతరిష్యసి ॥
37. యథైథాంసి సమిద్ధోఽగ్నిః భస్మసాత్కురుతేఽర్జున ।
జ్ఞానాగ్ని స్సర్వకర్మాణి భస్మసాత్కురుతే తథా ॥
38. న హి జ్ఞానేన సదృశం పవిత్రమిహ విద్యతే ।
తత్స్వయం యోగసంసిద్ధః కాలేనాత్మని విందతి ॥
39. శ్రద్ధావాన్ లభతే జ్ఞానం తత్పురః సంయతేంద్రియః ।
జ్ఞానం లబ్ధ్వా పరాం శాంతిం అచిరేణాధిగచ్ఛతి ॥
40. అజ్ఞశ్చాశ్రద్ధధానశ్చ సంశయాత్మా వినశ్యతి ।
నాయం లోకోఽస్తి న పరః న సుఖం సంశయాత్మనః ॥
41. యోగసన్నస్త కర్మాణం జ్ఞానసంభిన్నసంశయమ్ ।
ఆత్మవంతం న కర్మాణి నిబద్ధంతి ధనంజయ! ॥
42. తస్మాదజ్ఞానసంభూతం హృత్స్థం జ్ఞానాసినాఽఽత్మనః ।
ఛిత్వైవం సంశయం యోగం ఆతిష్ఠోత్తిష్ఠ భారత! ॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే
జ్ఞానయోగోనామ చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ పంచమోఽధ్యాయః

5. కర్మసన్న్యాసయోగః

అర్జున ఉవాచ:

1. సన్న్యాసం కర్మణాం కృష్ణ! పునర్యోగం చ శంససి ।
యచ్ఛ్రేయ ఏతయోరేకం తస్మై బ్రూహి సునిశ్చితమ్ ॥

శ్రీ భగవానువాచ:

2. సన్న్యాసః కర్మయోగశ్చ నిశ్చేయసకరావృభౌ ।
తయోస్తు కర్మసన్న్యాసాత్ కర్మయోగో విశిష్యతే ॥
3. జ్ఞేయ స్స నిత్యసన్న్యాసీ యో న ద్వేష్టి న కాంక్షతి ।
నిర్ద్వంద్వో హి మహాబాహో! సుఖం బంధాత్ప్రముచ్యతే ॥
4. సాంఖ్యయోగౌ పృథగ్బాలాః ప్రవదంతి న పండితాః ।
ఏకమప్యాస్థిత స్సమ్యక్ ఉభయోర్విందతే ఫలమ్ ॥
5. యత్సాంఖ్యైః ప్రాప్యతే స్థానం తద్వ్యగైరపి గమ్యతే ।
ఏకం సాంఖ్యం చ యోగం చ యః పశ్యతి స పశ్యతి ॥
6. సన్న్యాసస్తు మహాబాహో! దుఃఖమాప్తుమయోగతః ।
యోగయుక్తో మునిర్బ్రహ్మ నచిరేణాధిగచ్ఛతి ॥

7. యోగయుక్తో విశుద్ధాత్మా విజితాత్మాజితేంద్రియః ।
సర్వభూతాత్మభూతాత్మా కుర్వన్నపి న లిప్యతే ॥
8. నైవ కించిత్ కరోమీతి యుక్తో మన్యేత తత్త్వవిత్ ।
పశ్యన్ శృణ్వన్ స్పృశన్ జిప్రున్ అశ్నన్ గచ్ఛన్ స్వపన్ శ్వసన్॥
9. ప్రలపన్ విసృజన్ గృహ్ణన్ ఉన్మిషన్ నిమిషన్నపి ।
ఇంద్రియాణీంద్రియార్థేషు వర్తంత ఇతి ధారయన్ ॥
10. బ్రహ్మణ్యాధాయ కర్మాణి సంగం త్యక్త్వా కరోతి యః ।
లిప్యతే న స పాపేన పద్మపత్రమివాంభసా ॥
11. కాయేన మనసా బుద్ధ్యా కేవలైరింద్రియైరపి ।
యోగినః కర్మ కుర్వంతి సంగం త్యక్త్వాత్మశుద్ధయే ॥
12. యుక్తః కర్మఫలం త్యక్త్వా శాంతి మాప్నోతి నైష్ఠికీమ్ ।
అయుక్తః కామకారేణ ఫలే సక్తో నిబద్ధతే ॥
13. సర్వకర్మాణి మనసా సన్న్యస్యాస్తే సుఖం వశీ ।
నవద్వారే పురే దేహీ నైవ కుర్వన్న కారయన్ ॥
14. న కర్తృత్వం న కర్మాణి లోకస్య సృజతి ప్రభుః ।
న కర్మఫలసంయోగం స్వభావస్తు ప్రవర్తతే ॥
15. నాదత్తే కస్యచిత్ పాపం న చైవ సుకృతం విభుః ।
అజ్ఞానేనావృతం జ్ఞానం తేన ముహ్యంతి జంతవః ॥

16. జ్ఞానేన తు తదజ్ఞానం యేషాం నాశితమాత్మనః ।
తేషామాదిత్యవజ్ జ్ఞానం ప్రకాశయతి తత్పరమ్ ॥
17. తద్బుద్ధయస్తదాత్మానః తన్నిష్ఠాస్తత్పరాయణాః ।
గచ్ఛంత్యపునరావృత్తిం జ్ఞాననిర్ఘాతకల్మషాః ॥
18. విద్యావినయసంపన్నే బ్రాహ్మణే గవి హస్తిని ।
శుని చైవ శ్వపాకే చ పండితా స్సమదర్శినః ॥
19. ఇహైవ తైర్జిత స్సర్గః యేషాం సామ్యే స్థితం మనః ।
నిర్దోషం హి సమం బ్రహ్మ తస్మాద్బ్రహ్మణి తే స్థితాః ॥
20. న ప్రహృష్యేత్ప్రియం ప్రాప్య నోద్విజేత్ప్రాప్య చాప్రియమ్ ।
స్థిరబుద్ధిరసమూఢః బ్రహ్మవిద్ర్బహ్మణి స్థితః ॥
21. బాహ్యస్పర్శేష్వసక్తాత్మా విందత్యాత్మని యత్సుఖమ్ ।
స బ్రహ్మయోగయుక్తాత్మా సుఖమక్షయమశ్నుతే ॥
22. యే హి సంస్పర్శజా భోగాః దుఃఖయోనయ ఏవ తే ।
ఆద్యంతవంతః కౌంతేయ! న తేషు రమతే బుధః ॥
23. శక్నోతీహైవ యస్సోఢుం ప్రాక్కురీర విమోక్షణాత్ ।
కామక్రోధోద్భవం వేగం స యుక్త స్స సుఖీ నరః ॥
24. యోఽంత స్సుఖోఽంతరారామః తథాఽంతర్వ్యతిరేవ యః ।
స యోగీ బ్రహ్మనిర్వాణం బ్రహ్మభూతోఽధిగచ్ఛతి ॥

25. లభంతే బ్రహ్మనిర్వాణం ఋషయః క్షీణకల్మషాః ।
చిన్మద్వైధా యతాత్మానః సర్వభూతహితే రతాః ॥
26. కామక్రోధ వియుక్తానాం యతీనాం యతచేతసామ్ ।
అభితో బ్రహ్మనిర్వాణం వర్తతే విదితాత్మనామ్ ॥
27. స్పర్శాన్కృత్వా బహిర్బాహ్యన్ చక్షుశ్చైవాంతరే భ్రువోః ।
ప్రాణాపానౌ సమౌ కృత్వా నాసాభ్యంతరచారిణౌ ॥
28. యతేంద్రియ మనోబుద్ధిః మునిర్మోక్షపరాయణః ।
విగతేచ్ఛా భయక్రోధః య స్సదా ముక్త ఏవ సః ॥
29. భోక్తారం యజ్ఞ తపసాం సర్వలోక మహేశ్వరమ్ ।
సుహృదం సర్వభూతానాం జ్ఞాత్వా మాం శాంతి మృచ్ఛతి॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం, యోగశాస్త్రే, శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే,
కర్మసన్న్యాసయోగోనామ పంచమోఽధ్యాయః

అథ షష్ఠోఽధ్యాయః

6. ఆత్మసంయమయోగః (ధ్యానయోగః)

శ్రీ భగవానువాచః

1. అనాశ్రితః కర్మఫలం కార్యం కర్మ కరోతియః ।
స సన్న్యాసీ చ యోగీ చ న నిరగ్నిర్నవాక్రియః ।
2. యం సన్న్యాసమితి ప్రాహుః యోగం తం విద్ధి పాండవ! ।
న హ్యసన్నుస్త సంకల్పః యోగీ భవతి కశ్చన ॥
3. ఆరురుక్షోర్మునేర్యోగం కర్మ కారణముచ్యతే ।
యోగారూఢస్య తస్యైవ శమః కారణముచ్యతే ॥
4. యదా హి నేంద్రియార్థేషు న కర్మస్వనుషజ్జతే ।
సర్వసంకల్పసన్న్యాసీ యోగారూఢస్తదోచ్యతే ॥
5. ఉద్ధరేదాత్మనాఽఽత్మానం నాత్మానమవసాదయేత్ ।
ఆత్మైవ హ్యేత్మనో బంధుః ఆత్మైవ రిపురాత్మనః ॥
6. బంధురాత్మాఽత్మనస్తస్య యేనాత్మైవాత్మనా జితః ।
అనాత్మనస్తు శత్రుత్వే వర్తేతాత్మైవ శత్రువత్ ॥
7. జితాత్మనః ప్రశాంతస్య పరమాత్మా సమాహితః ।
శీతోష్ణ సుఖదుఃఖేషు తథా మానాపమానయోః ॥

8. జ్ఞానవిజ్ఞానతృప్తాత్మా కూటస్థో విజితేంద్రియః ।
యుక్త ఇత్యుచ్యతే యోగీ సమలోష్ఠాశ్చ కాంచనః ॥
9. సుహృన్మిత్రార్యదాసీన మధ్యస్థ ద్వేష్య బంధుషు ।
సాధుష్వపి చ పాపేషు సమబుద్ధి ర్విశిష్యతే ॥
10. యోగీ యుంజీత సతతం ఆత్మానం రహసి స్థితః ।
ఏకాకీ యతచిత్తాత్మా నిరాశీరపరిగ్రహః ॥
11. శుచౌ దేశే ప్రతిష్ఠాప్య స్థిరమాసనమాత్మనః ।
నాత్యుచ్ఛ్రితం నాతినీచం చైలాజినకుశోత్తరమ్ ॥
12. తత్రైకాగ్రం మనః కృత్వా యతచిత్తేంద్రియక్రియః ।
ఉపవిశ్యాసనే యుంజ్యాత్ యోగమాత్మ విశుద్ధయే ॥
13. సమం కాయశిరోగ్రీవం ధారయన్నచలం స్థిరః ।
సంప్రేక్ష్య నాసికాగ్రం స్వం దిశశ్చానవలోకయన్ ॥
14. ప్రశాంతాత్మా విగతభీః బ్రహ్మచారివ్రతే స్థితః ।
మనస్సంయమ్య మచ్ఛిత్తః యుక్త ఆసీత మత్పరః ॥
15. యుంజన్నేవం సదాఽఽత్మానం యోగీ నియతమానసః ।
శాంతిం నిర్వాణపరమాం మత్సంస్థామధిగచ్ఛతి ॥
16. నాత్యశ్నతస్తు యోగోఽస్తి నచైకాంతమనశ్శతః ।
న చాతిస్వప్నశీలస్య జాగ్రతో నైవ చార్జున! ॥

17. యుక్తాహారవిహారస్య యుక్త చేష్టస్య కర్మసు! ।
యుక్తస్వప్నావబోధస్య యోగో భవతి దుఃఖహా ॥
18. యదా వినియతం చిత్తం ఆత్మన్యేవావతిష్ఠతే ।
నిస్స్పృహ స్సర్వకామేభ్యః యుక్త ఇత్యుచ్యతే తదా ॥
19. యథా దీపో నివాతస్థః నేంగతే సోపమా స్మృతా ।
యోగినో యతచిత్తస్య యుంజతో యోగమాత్మనః ॥
20. యత్రోపరమతే చిత్తం నిరుద్ధం యోగసేవయా ।
యత్ర చైవాత్మనాఽఽత్మానం పశ్యన్నాత్మని తుష్యతి ॥
21. సుఖమాత్యంతికం యత్తత్ బుద్ధిగ్రాహ్యమతీంద్రియమ్ ।
వేత్తి యత్ర న చైవాయం స్థితశ్చలతి తత్త్వతః ॥
22. యం లబ్ధ్వా చాపరం లాభం మన్యతే నాధికం తతః ।
యస్మిన్ స్థితో న దుఃఖేన గురుణాఽపి విచాల్యతే ॥
23. తం విద్యాద్దుఃఖసంయోగ వియోగం యోగసంజ్ఞితమ్ ।
స నిశ్చయేన యోక్తవ్యః యోగోఽనిర్విణ్ణచేతసా ॥
24. సంకల్పప్రభవాన్ కామాన్ త్యక్త్వా సర్వానశేషతః ।
మనసైవేంద్రియగ్రామం వినియమ్య సమంతతః ॥
25. శనై శనైరుపరమేత్ బుద్ధ్యా ధృతిగృహీతయా ।
ఆత్మసంస్థం మనః కృత్వా న కించిదపి చింతయేత్ ॥

26. యతో యతో నిశ్చరతి మనశ్చంచల మస్థిరమ్ ।
తతస్తతో నియమ్యైతత్ ఆత్మన్యేవ వశం నయేత్ ॥
27. ప్రశాంతమనసం హ్యేనం యోగినం సుఖముత్తమమ్ ।
ఉపైతి శాంతరజసం బ్రహ్మభూత మకల్మషమ్ ॥
28. యుంజన్నేవం సదాఽఽత్మానం యోగీ విగతకల్మషః ।
సుఖేన బ్రహ్మసంస్పర్శం అత్యంతం సుఖమశ్నుతే ॥
29. సర్వభూతస్థమాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని ।
ఈక్షతే యోగయుక్తాత్మా సర్వత్ర సమదర్శనః ॥
30. యో మాం పశ్యతి సర్వత్ర సర్వం చ మయి పశ్యతి ।
తస్యాహం న ప్రణశ్యామి న చ మే న ప్రణశ్యతి ॥
31. సర్వభూతస్థితం యో మాం భజత్యేకత్వమాస్థితః ।
సర్వథా వర్తమానోఽపి స యోగీ మయి వర్తతే ॥
32. ఆత్మైవమ్యేన సర్వత్ర సమం పశ్యతి యోఽర్జున! ।
సుఖం వా యది వా దుఃఖం స యోగీ పరమో మతః ॥

అర్జున ఉవాచ:

33. యోఽయం యోగస్త్వయా ప్రోక్తః సామ్యేన మధుసూదన! ।
ఏతస్యాహం న పశ్యామి చంచలత్వాత్ప్రీతిం స్థిరామ్ ॥

34. చంచలం హి మనః కృష్ణ! ప్రమాధి బలవద్బద్ధమ్ ।
తస్యోహం నిగ్రహం మన్యే వాయోరివ సుదుష్కరమ్ ॥

శ్రీ భగవానువాచ:

35. అసంశయం మహాబాహో! మనో దుర్నిగ్రహం చలమ్ ।
అభ్యాసేన తు కౌంతేయ వైరాగ్యేణ చ గృహ్యతే ॥
36. అసంయతాత్మనా యోగః దుష్ప్రాప ఇతి మే మతిః ।
వశ్యాత్మనా తు యతతా శక్యోఽవాప్తుముపాయతః ॥

అర్జున ఉవాచ:

37. అయతి శ్రద్ధయోపేతః యోగా చ్చలిత మానసః ।
అప్రాప్య యోగసంసిద్ధిం కాం గతిం కృష్ణ! గచ్ఛతి ॥
38. కచ్చిన్నో భయవిభ్రష్టః చిన్నా భ్రమివ నశ్యతి ।
అప్రతిష్ఠో మహాబాహో! విమూఢో బ్రహ్మణః పథి ॥
39. ఏతన్మే సంశయం కృష్ణ! ఛేత్తు మర్హస్యశేషతః ।
త్వదస్య స్సంశయస్యాస్య ఛేత్తా న హ్యుపపద్యతే ॥

శ్రీ భగవానువాచ:

40. పార్థ! నైవేహ నాముత్ర వినాశస్తస్య విద్యతే ।
న హి కల్యాణకృత్కల్పిత్ దుర్గతిం తాత! గచ్ఛతి ॥

41. ప్రాప్య పుణ్యకృతాం లోకాన్ ఉపిత్యా శాశ్వతీ స్సమాః ।
శుచీనాం శ్రీమతాం గేహే యోగభ్రష్టోఽభిజాయతే ॥
42. అథవా యోగినామేవ కులే భవతి ధీమతామ్ ।
ఏతద్ధి దుర్లభతరం లోకే జన్మ యదీదృశమ్ ॥
43. తత్ర తం బుద్ధిసంయోగం లభతే పౌర్వదేహికమ్ ।
యతతే చ తతో భూయః సంసిద్ధౌ కురునందన ॥
44. పూర్వాభ్యాసేన తేనైవ హ్రీయతే హ్యవశోఽపి సః ।
జిజ్ఞాసురపియోగస్య శబ్దబ్రహ్మతివర్తతే ॥
45. ప్రయత్నాద్యతమానస్తు యోగీ సంశుద్ధకిల్బిషః ।
అనేకజన్మ సంసిద్ధః తతో యాతి పరాం గతిమ్ ॥
46. తపస్విభ్యోఽధికో యోగీ జ్ఞానిభ్యోఽపి మతోఽధికః ।
కర్మిభ్యశ్చాధికో యోగీ తస్మాద్యోగీ భవార్జున! ॥
47. యోగినామపి సర్వేషాం మధ్యతేనాంతరాత్మనా!
శ్రద్ధావాన్ భజతే యో మాం స మే యుక్తతమో మతః ॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం, యోగశాస్త్రే, శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే,
ఆత్మసంయమయోగోనామ షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ సప్తమోఽధ్యాయః

7. జ్ఞానవిజ్ఞానయోగః

శ్రీభగవానువాచః

1. మయ్యాసక్తమనాః పార్థ! యోగం యుంజన్ మదాశ్రయః ।
అసంశయం సమగ్రం మాం యథా జ్ఞాస్యసి తచ్ఛృణు ॥
2. జ్ఞానం తేఽహం సవిజ్ఞానం ఇదం వక్ష్యామ్యశేషతః ।
యజ్జ్ఞాత్వా నేహ భూయోఽన్యత్ జ్ఞాతవ్య మవశిష్యతే ॥
3. మనుష్యాణాం సహస్రేషు కశ్చిద్యతతి సిద్ధయే ।
యతతామపి సిద్ధానాం కశ్చిన్మాం వేత్తి తత్త్వతః ॥
4. భూమిరాపోఽనలో వాయుః ఖం మనో బుద్ధిరేవ చ ।
అహంకార ఇతీయం మే భిన్నా ప్రకృతిరష్టధా ॥
5. అపరేయ మితస్త్వన్యాం ప్రకృతిం విద్ధి మే పరామ్ ।
జీవభూతాం మహాబాహో! యయేదం ధార్యతే జగత్ ॥
6. ఏతద్యోనీని భూతాని సర్వాణీత్యుపధారయ ।
అహం కృత్స్నస్య జగతః ప్రభవః ప్రలయస్తథా ॥
7. మత్తః పరతరం నాన్యత్ కించిదస్తి ధనంజయ! ।
మయి సర్వమిదం ప్రోతం సూత్రే మణిగణా ఇవ ॥

8. రసోఽహమప్సు కౌంతేయ! ప్రభాఽస్మి శశిసూర్యయోః ।
ప్రణవ స్సర్వవేదేషు శబ్దః ఖే పౌరుషం నృషు ॥
9. పుణ్యో గంధః పృథివ్యాం చ తేజశ్చాస్మి విభావసౌ ।
జీవనం సర్వభూతేషు తపశ్చాస్మి తపస్విషు ॥
10. బీజం మాం సర్వభూతానాం విద్ధి పార్థ! సనాతనమ్ ।
బుద్ధిర్బుద్ధిమతామస్మి తేజస్తేజస్వినామహమ్ ॥
11. బలం బలవతాం చాహం కామరాగవివర్జితమ్ ।
ధర్మావిరుద్ధో భూతేషు కామోఽస్మి భరతర్షభ ॥
12. యే చైవ సాత్త్వికా భావాః రాజసా స్తామసాశ్చయే ।
మత్త ఏవేతి తాన్విద్ధి న త్వహం తేషు తే మయి ॥
13. త్రిభిర్గుణమయైర్భావైః ఏభి స్సర్వమిదం జగత్ ।
మోహితం నాభిజానాతి మామేభ్యః పరమవ్యయమ్ ॥
14. దైవీ హ్యేషా గుణమయీ మమ మాయా దురత్యయా ।
మామేవ యే ప్రపద్యంతే మాయామేతాం తరంతి తే ॥
15. న మాం దుష్కృతినో మూఢాః ప్రపద్యంతే నరాధమాః ।
మాయయాఽపహృతజ్ఞానాః ఆసురం భావమాశ్రితాః ॥
16. చతుర్విధా భజంతే మాం జనా స్సుకృతినోఽర్జున!
అర్తో జిజ్ఞాసురర్థార్థీ జ్ఞానీ చ భరతర్షభ! ॥

17. తేషాం జ్ఞానీ నిత్యయుక్తః ఏక భక్తిర్విశిష్యతే ।
ప్రియో హి జ్ఞానినోఽత్యర్థం అహం స చ మమ ప్రియః ॥
18. ఉదారా స్సర్వ ఏవైతే జ్ఞానీ త్వాత్మైవ మే మతమ్ ।
ఆస్థిత స్స హి యుక్తాత్మా మామేవానుత్తమాం గతిమ్ ॥
19. బహూనాం జన్మనామంతే జ్ఞానవాన్ మాం ప్రపద్యతే ।
వాసుదేవ స్సర్వమితి స మహాత్మా సుదుర్లభః ॥
20. కామైస్తైస్తైర్హృతజ్ఞానాః ప్రపద్యంతేఽన్యదేవతాః ।
తం తం నియమమాస్థాయ ప్రకృత్యా నియతా స్స్వయా ॥
21. యో యో యాంయాంతసుం భక్తః శ్రద్ధయాఽర్చితుమిచ్ఛతి
తస్య తస్యాచలాం శ్రద్ధాం తామేవ విదధామ్యహమ్ ॥
22. స తయా శ్రద్ధయా యుక్తః తస్యారాధన మీహతే ।
లభతే చ తతః కామాన్ మయైవ విహితాన్ హి తాన్ ॥
23. అంతవత్తు ఫలం తేషాం తద్భవత్యల్పమేధసామ్ ।
దేవాన్ దేవయజో యాంతి మద్భక్తా యాంతి మామపి ॥
24. అవ్యక్తం వ్యక్తిమాపన్నం మన్యంతే మామబుద్ధయః ।
పరం భావమజానంతః మమావ్యయమనుత్తమమ్ ॥
25. నాహం ప్రకాశ స్సర్వస్య యోగమాయా సమావృతః ।
మూఢోఽయం నాభిజానాతి లోకో మామజమవ్యయమ్ ॥

26. వేదాహం సమతీతాని వర్తమానాని చార్జున !
భవిష్యాణి చ భూతాని మాం తు వేద స కశ్చన ॥
27. ఇచ్ఛాద్వేష సముత్థేన ద్వంద్వమోహేన భారత !
సర్వభూతాని సమ్మోహం సగ్ధే యాంతి పరంతప ! ॥
28. యేషాం త్వంతగతం పాపం జనానాం పుణ్యకర్మణామ్ ।
తే ద్వంద్వమోహనిర్ముక్తాః భజంతే మాం దృఢవ్రతాః ॥
29. జరామరణ మోక్షాయ మామాశ్రిత్య యతంతి యే
తే బ్రహ్మ తద్విదుః కృత్స్నం అధ్యాత్మం కర్మ చాఖిలమ్ ॥
30. సాధిభూతాధిదైవం మాం సాధియజ్ఞం చ యే విదుః ।
ప్రయాణకాలేఽపి చ మాం తే విదుర్ముక్తచేతసః ॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం, యోగశాస్త్రే, శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే,
జ్ఞానవిజ్ఞానయోగోనామ సప్తమోఽధ్యాయః

అథ అష్టమోఽధ్యాయః

8. అక్షరపరబ్రహ్మయోగః

(అభ్యాసయోగః)

అర్జున ఉవాచ:

1. కిం తద్రూహ్మ కిమధ్యాత్మం కిం కర్మ పురుషోత్తమ! ।
అధిభూతం చ కిం ప్రోక్తం అధిదైవం కిముచ్యతే ॥
2. అధియజ్ఞః కథం కోఽత్ర దేహేఽస్మిన్ మధుసూదన! ।
ప్రయాణకాలే చ కథం జ్ఞేయోఽసి నియతాత్మభిః ॥

శ్రీభగవానువాచ:

3. అక్షరం బ్రహ్మ పరమం స్వభావోఽధ్యాత్మముచ్యతే ।
భూతభావోద్భవకరః విసర్గః కర్మ సంజ్ఞితః ॥
4. అధిభూతం క్షరో భావః పురుషశ్చాధిదైవతమ్ ।
అధియజ్ఞోఽహమేవాత్ర దేహే దేహభృతాం వర! ॥
5. అంతకాలే చ మామేవ స్మరన్ ముక్త్వా కలేవరమ్ ।
యః ప్రయాతి స మద్భావం యాతి నాస్త్యత్ర సంశయః ॥
6. యం యం వాఽపి స్మరన్ భావం త్యజత్యంతే కలేవరమ్ ।
తం తమేవైతి కౌంతేయ సదా తద్భావభావితః ॥

7. తస్మాత్సర్వేషు కాలేషు మామనుస్మర యుధ్య చ ।
మయ్యర్పిత మనోబుద్ధిః మామేవైష్యస్యసంశయః ॥
8. అభ్యాసయోగయుక్తేన చేతసా నాన్యగామినా ।
పరమం పురుషం దివ్యం యాతి పార్థానుచింతయన్ ॥
9. కవిం పురాణమనుశాసితారం
అణోరణీయాంసమనుస్మరేద్యః ।
సర్వస్య ధాతారమచింత్యరూపం
ఆదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్ ॥
10. ప్రయాణకాలే మనసాఽచలేన
భక్త్యా యుక్తో యోగబలేన చైవ ।
భ్రువోర్మధ్యే ప్రాణమావేశ్య సమ్యక్
సతం పరం పురుషముపైతి దివ్యమ్ ॥
11. యదక్షరం వేదవిదో వదంతి
విశంతి యద్యతయో వీతరాగాః ।
యదిచ్ఛంతో బ్రహ్మచర్యం చరంతి
తత్తే పదం సంగ్రహేణ ప్రవక్ష్యే ॥
12. సర్వద్వారాణి సంయమ్య మనో హృది నిరుధ్యచ ।
మూర్ధ్వాధాయాత్మనః ప్రాణం ఆస్థితో యోగధారణామ్ ॥

13. ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ వ్యాహరన్ మామనుస్మరన్ ।
యః ప్రయాతి త్యజన్ దేహం స యాతి పరమాం గతిమ్ ॥
14. అనన్యచేతా స్సతతం యో మాం స్మరతి నిత్యశః ।
తస్యాహం సులభః పార్థ! నిత్యయుక్తస్య యోగినః ॥
15. మాముపేత్య పునర్జన్మ దుఃఖాలయ మశాశ్వతమ్ ।
నాప్నువంతి మహాత్మానః సంసిద్ధిం పరమాం గతాః ॥
16. ఆబ్రహ్మభువనాల్లోకాః పునరావర్తినోఽర్జున! ।
మాముపేత్య తు కౌంతేయ! పునర్జన్మ న విద్యతే ॥
17. సహస్రయుగ పర్యంతం అహర్యద్బ్రహ్మాణో విదుః ।
రాత్రిం యుగ సహస్రాంతాం తేఽహోరాత్రవిదో జనాః ॥
18. అవ్యక్తాద్వ్యక్తయ స్సర్వాః ప్రభవంత్యహరాగమే ।
రాత్ర్యాగమే ప్రలీయంతే తత్రైవావ్యక్త సంజ్ఞకే ॥
19. భూతగ్రామ స్స ఏవాయం భూత్వా భూత్వా ప్రలీయతే ।
రాత్ర్యాగమేఽవశః పార్థ! ప్రభవత్యహరాగమే ॥
20. పరస్తస్మాత్తు భావోఽన్యః అవ్యక్తోఽవ్యక్తాత్సనాతనః ।
యస్స సర్వేషు భూతేషు నశ్యత్సు న వినశ్యతి ॥
21. అవ్యక్తోఽక్షర ఇత్యుక్తః తమాహుః పరమాం గతిమ్ ।
యం ప్రాప్య న నివర్తంతే తద్ధామ పరమం మమ ॥

22. పురుషస్స పరః పార్థ! భక్త్యా లభ్యస్త్వనన్యయా ।
యస్యాంతస్థాని భూతాని యేన సర్వమిదం తతమ్ ॥
23. యత్ర కాలే త్వనావృత్తిం ఆవృత్తిం చైవ యోగినః ।
ప్రయాతా యాంతి తం కాలం వక్ష్యామి భరతర్షభ! ॥
24. అగ్నిర్జ్యోతిరహ శ్చక్షః షణ్మాసా ఉత్తరాయణమ్ ।
తత్ర ప్రయాతా గచ్ఛంతి బ్రహ్మ బ్రహ్మవిదో జనాః ॥
25. ధూమో రాత్రిస్తథా కృష్ణః షణ్మాసా దక్షిణాయనమ్ ।
తత్ర చాంద్రమసం జ్యోతిః యోగీ ప్రాప్య నివర్తతే ॥
26. శుక్లకృష్ణే గతీ హ్యేతే జగత శ్చాశ్వతే మతే ।
ఏకయా యాత్యనావృత్తిం అన్యయాఽఽవర్తతే పునః ॥
27. నైతే సృతీ పార్థ! జానన్ యోగీ ముహ్యతి కశ్చన ।
తస్మాత్సర్వేషు కాలేషు యోగయుక్తో భవార్జున! ॥
28. వేదేషు యజ్ఞేషు తపస్సు చైవ
దానేషు యత్పుణ్యఫలం ప్రదిష్టమ్ ।
అత్యేతి తత్సర్వమిదం విదిత్వా
యోగీ పరం స్థానముపైతి చాద్యమ్ ॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం, యోగశాస్త్రే, శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే,
అక్షరపరబ్రహ్మయోగోనామ అష్టమోఽధ్యాయః

అథ నవమోఽధ్యాయః

9. రాజవిద్యారాజగుహ్యయోగః

శ్రీభగవానువాచః

1. ఇదం తు తే గుహ్యతమం ప్రవక్ష్యామ్యనసూయవే ।
జ్ఞానం విజ్ఞాన సహితం యజ్ఞజ్ఞాత్వా మోక్ష్యసేఽశుభాత్ ॥
2. రాజవిద్యా రాజగుహ్యం పవిత్రమిదముత్తమమ్ ।
ప్రత్యక్షావగమం ధర్మ్యం సు సుఖం కర్తుమవ్యయమ్ ॥
3. అశ్రద్ధధానాః పురుషాః ధర్మస్యాస్య పరంతప! ।
అప్రాప్య మాం నివర్తంతే మృత్యుసంసారవర్తమి ॥
4. మయా తతమిదం సర్వం జగదవ్యక్తమూర్తినా ।
మత్స్థాని సర్వభూతాని న చాహం తేష్వవస్థితః ॥
5. న చ మత్స్థాని భూతాని పశ్య మే యోగమైశ్వరమ్ ।
భూతభృన్న చ భూతస్థః మమాత్మా భూతభావనః ॥
6. యథాఽఽ కాశస్థితో నిత్యం వాయు స్సర్వత్రగో మహాన్ ।
తథా సర్వాణి భూతాని మత్స్థానీత్యుపధారయ ॥
7. సర్వభూతాని కౌంతేయ! ప్రకృతిం యాంతి మామికామ్ ।
కల్పక్షయే పునస్తాని కల్పాదౌ విస్మజామ్యహమ్ ॥

8. ప్రకృతిం స్వామవష్టభ్య విస్మజామి పునః పునః ।
భూతగ్రామమిమం కృత్స్నం అవశం ప్రకృతేర్వశాత్ ॥
9. న చ మాం తాని కర్మాణి నిబద్నంతి ధనంజయ! ।
ఉదాసీనవదాసీనం అసక్తం తేషు కర్మసు ॥
10. మయాఽధ్యక్షేణ ప్రకృతిః సూయతే స చరాచరమ్ ।
హేతునాఽనేన కౌంతేయ! జగద్విపరివర్తతే ॥
11. అవజానంతి మాం మూఢాః మానుషీం తనుమాశ్రితమ్ ।
పరం భావమజానంతః మమ భూతమహేశ్వరమ్ ॥
12. మోఘాశా మోఘకర్మాణః మోఘజ్ఞానా విచేతసః ।
రాక్షసీమాసురీం చైవ ప్రకృతిం మోహినీం శ్రితాః ॥
13. మహాత్మానస్తు మాం పార్థ! దైవీం ప్రకృతి మాశ్రితాః ।
భజంత్యనన్యమనసః జ్ఞాత్వా భూతాది మవ్యయమ్ ॥
14. సతతం కీర్తయంతో మాం యతంతశ్చ దృఢవ్రతాః ।
నమస్యంతశ్చ మాం భక్త్యా నిత్యయుక్తా ఉపాసతే ॥
15. జ్ఞానయజ్ఞేన చాప్యన్యే యజంతో మాముపాసతే ।
ఏకత్వేన పృథక్త్వేన బహుధా విశ్వతోముఖమ్ ॥
16. అహం క్రతురహం యజ్ఞః స్వధాఽహ మహమౌషధమ్ ।
మంత్రోఽహ మహమేవాజ్యం అహమగ్నిరహం హుతమ్ ॥

17. పితామహమస్య జగతః మాతా ధాతా పితామహః ।
వేద్యం పవిత్రమోంకారః ఋక్సామ యజురేవ చ ॥
18. గతిర్భర్తా ప్రభుస్సాక్షీ నివాస శ్చరణం సుహృత్ ।
ప్రభవః ప్రలయ స్థానం నిధానం బీజమవ్యయమ్ ॥
19. తపామ్యహమహం వర్షం నిగృహ్ణామ్యుత్సృజామి చ ।
అమృతం చైవ మృత్యుశ్చ సదసచ్ఛాహమర్జున! ॥
20. త్రైవిధ్యా మాం సోమపాః పూతపాపాః
యజ్ఞైరిష్ట్యా స్వర్గతిం ప్రార్థయంతే ।
తే పుణ్యమాసాద్య సురేంద్రలోకం
అశ్నంతి దివ్యాన్ దివి దేవభోగాన్ ॥
21. తే తం భుక్త్వా స్వర్గలోకం విశాలం
క్షీణే పుణ్యే మర్త్యలోకం విశంతి ।
ఏవం త్రయీధర్మమనుప్రపన్నాః
గతాగతం కామకామా లభంతే ॥
22. అనన్యాశ్చింతయంతో మాం యే జనాః పర్యుపాసతే ।
తేషాం నిత్యాభియుక్తానాం యోగక్షేమం వహామ్యహమ్ ॥
23. యేఽప్యన్యదేవతా భక్తాః యజంతే శ్రద్ధయాన్వితాః ।
తేఽపి మామేవ కౌంతేయ యజంత్యవిధిపూర్వకమ్ ॥

24. అహం హి సర్వయజ్ఞానాం భోక్తా చ ప్రభురేవ చ ।
న తు మామభిజానంతి తత్త్వేనాతశ్చ్యవంతి తే ॥
25. యాంతి దేవప్రతా దేవాన్
పితౄన్ యాంతి పితృప్రతాః ।
భూతాని యాంతి భూతేజ్యాః
యాంతి మద్యాజినోఽపి మామ్ ॥
26. పత్రం పుష్పం ఫలం తోయం యో మే భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి ।
తదహం భక్తుపహృతం అశ్నామి ప్రయతాత్మనః ॥
27. యత్కరోషి యదశ్నాసి యజ్ఞహోషి దదాసి యత్ ।
యత్తపస్యసి కౌంతేయ! తత్కురుష్వ మదర్పణమ్ ॥
28. శుభాశుభఫలైరేవం మోక్ష్యసే కర్మబంధనైః ।
సన్న్యాసయోగయుక్తాత్మా విముక్తో మాముపైష్యసి ॥
29. సమోఽహం సర్వభూతేషు న మే ద్వేషోఽస్తి న ప్రియః ।
యే భజంతి తు మాం భక్త్యా మయి తే తేషు చాప్యహమ్ ॥
30. అపి చేత్సుదురాచారః భజతే మామనన్యభాక్ ।
సాధురేవ స మంతవ్యః సమ్యగ్వ్యవసితో హి సః ॥
31. క్షిప్రం భవతి ధర్మాత్మా శశ్వచ్ఛాంతిం నిగచ్ఛతి ।
కౌంతేయ! ప్రతిజానీహి న మే భక్తః ప్రణశ్యతి ॥

32. మాం హి పార్థ! వ్యపాశ్రిత్య యేఽపి స్యుః పాపయోనయః ।
స్త్రియో వైశ్యాస్తథా శూద్రాః తేఽపి యాంతి పరాం గతిమ్॥
33. కిం పునర్బ్రాహ్మణాః పుణ్యాః భక్తా రాజర్షయస్తథా ।
అనిత్యమసుఖం లోకం ఇమం ప్రాప్య భజన్స్వ మామ్ ॥
34. మన్మనా భవ మద్భక్తః మద్యాజీ మాం నమస్కరు ।
మామేవైష్యసి యుక్త్వైవం ఆత్మానం మత్పరాయణః ॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం, యోగశాస్త్రే, శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే,
రాజవిద్యారాజగుహ్యయోగోనామ నవమోఽధ్యాయః

అథ దశమోఽధ్యాయః

10. విభూతియోగః

శ్రీభగవానువాచః

1. భూయ ఏవ మహాబాహో! శృణు మే పరమం వచః ।
యత్తేహం ప్రీయమాణాయ వక్ష్యామి హితకామ్యయా ॥
2. న మే విదు స్సురగణాః ప్రభవం న మహర్షయః ।
అహమాద్రిష్ణి దేవానాం మహర్షీణాం చ సర్వశః ॥
3. యో మామజమనాదిం చ వేత్తి లోకమహేశ్వరమ్ ।
అసమ్మాధ స్స మర్త్యేషు సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥
4. బుద్ధిర్జ్ఞాన మసమ్మోహః క్షమా సత్యం దమ శృమః ।
సుఖం దుఃఖం భవోఽభావః భయం చాభయమేవ చ ॥
5. అహింసా సమతా తుష్టిః తపో దానం యశోఽయశః ।
భవంతి భావా భూతానాం మత్త ఏవ పృథగ్విధాః ॥
6. మహర్షయ స్సప్త పూర్వే చత్వారో మనవస్తథా ।
మద్భావా మానసా జాతాః యేషాం లోక ఇమాః ప్రజాః ॥
7. ఏతాం విభూతిం యోగం చ మమ యో వేత్తి తత్త్వతః ।
సోఽవికంపేన యోగేన యుజ్యతే నాత్ర సంశయః ॥

8. అహం సర్వస్య ప్రభవః మత్తస్సర్వం ప్రవర్తతే ।
ఇతి మత్వా భజంతే మాం బుధా భావసమన్వితాః ॥
9. మచ్ఛిత్తా మద్గత ప్రాణాః బోధయంతః పరస్పరమ్ ।
కథయంతశ్చ మాం నిత్యం తుష్యంతి చ రమంతి చ ॥
10. తేషాం సతతయుక్తానాం భజతాం ప్రీతిపూర్వకమ్ ।
దదామి బుద్ధియోగం తం యేన మాముపయాంతి తే ॥
11. తేషామేవానుకంపార్థం అహమజ్ఞానజం తమః ।
నాశయామ్యాత్మభావస్థః జ్ఞానదీపేన భాస్వతా ॥

అర్జున ఉవాచ:

12. పరం బ్రహ్మ పరం ధామ పవిత్రం పరమం భవాన్ ।
పురుషం శాశ్వతం దివ్యం ఆదిదేవమజం విభుమ్ ॥
13. ఆహస్తామృషయ స్సర్వే దేవర్షిర్నారదస్తథా ।
అసితో దేవలో వ్యాసః స్వయం చైవ బ్రవీషి మే ॥
14. సర్వమేత దృతం మన్యే యన్మాం వదసి కేశవ! ।
న హి తే భగవన్! వ్యక్తిం విదుర్దేవా న దానవాః ॥
15. స్వయమేవాత్మనాఽఽత్మానం వేత్థ త్వం పురుషోత్తమ! ।
భూతభావన! భూతేశ! దేవ దేవ! జగత్పతే! ॥
16. వక్తుమర్హస్యశేషేణ దివ్యా హ్యత్మవిభూతయః ।
యాభి ర్విభూతిభిర్లోకాన్ ఇమాంస్త్వం వ్యాప్య తిష్ఠసి ॥

17. కథం విద్యామహం యోగిన్ త్వాం సదా పరిచింతయన్ ।
కేషు కేషు చ భావేషు చింత్యోఽసి భగవన్! మయా ॥

18. విస్తరేణాత్మనో యోగం విభూతిం చ జనార్దన!
భూయః కథయ తృప్తిర్హి శృణ్వతో నాస్తి మేఽమృతమ్ ॥

శ్రీభగవానువాచః

19. హంత తే కథయిష్యామి దివ్యాహ్యోత్మవిభూతయః ।
ప్రాధాన్యతః కురుశ్రేష్ఠ! నాస్త్యంతో విస్తరస్య మే ॥

20. అహమాత్మా గుడాకేశ! సర్వభూతాశయస్థితః ।
అహమాదిశ్చ మధ్యం చ భూతానామంత ఏవ చ ॥

21. ఆదిత్యానామహం విష్ణుః జ్యోతిషాం రవిరంశుమాన్ ।
మరీచిర్మరుతామస్మి నక్షత్రాణా మహం శశీ ॥

22. వేదానాం సామవేదోఽస్మి దేవానామస్మి వాసవః ।
ఇంద్రియాణాం మనశ్చాస్మి భూతానామస్మి చేతనా ॥

23. రుద్రాణాం శంకరశ్చాస్మి విత్తేశో యక్షరక్షసామ్ ।
వసూనాం పావకశ్చాస్మి మేరు శ్శిఖరిణా మహమ్ ॥

24. పురోధసాం చ ముఖ్యం మాం విద్ధి పార్థ! బృహస్పతిమ్ ।
సేనానీనామహం స్కందః సరసామస్మి సాగరః ॥

25. మహర్షీణాం భృగురహం గిరామస్మ్యేకమక్షరమ్ ।
యజ్ఞానాం జపయజ్ఞోఽస్మి స్థావరాణాం హిమాలయః ॥

26. అశ్వత్థ స్సర్వవృక్షాణాం దేవర్షీణాం చ నారదః ।
గంధర్వాణాం చిత్రరథః సిద్ధానాం కపిలో మునిః ॥
27. ఉచ్చైశ్శ్రవసమశ్వానాం విద్ధి మామమృతోద్భవమ్ ।
ఐరావతం గజేంద్రాణాం నరాణాం చ నరాధిపమ్ ॥
28. ఆయుధానా మహం వజ్రం ధేనూనామస్మి కామధుక్ ।
ప్రజనశ్చాస్మి కందర్పః సర్పాణామస్మి వాసుకిః ॥
29. అనంతశ్చాస్మి నాగానాం వరుణో యాదసామహమ్ ।
పితౄణామర్యమా చాస్మి యమ స్సంయమతామహమ్ ॥
30. ప్రహ్లాదశ్చాస్మి దైత్యానాం కాలః కలయతామహమ్ ।
మృగాణాం చ మృగేంద్రోఽహం వైనతేయశ్చ పక్షిణామ్ ॥
31. పవనః పవతామస్మి రామశ్శస్త్రభృతామహమ్ ।
ఝషాణాం మకరశ్చాస్మి స్రోతసామస్మి జాహ్నువీ ॥
32. సర్గాణామాదిరంతశ్చ మధ్యం చైవాహమర్జున! ।
అధ్యాత్మవిద్యా విద్యానాం వాదః ప్రవదతామహమ్ ॥
33. అక్షరాణామకారోఽస్మి ద్వంద్వ స్సామాసికస్య చ ।
అహమేవాక్షయః కాలః ధాతాఽహం విశ్వతోముఖః ॥
34. మృత్యు స్సర్వహరశ్చాహం ఉద్భవశ్చ భవిష్యతామ్ ।
కీర్తి శ్రీర్వాక్సు నారీణాం స్మృతిర్మేధా ధృతిః క్షమా ॥

35. బృహత్సామ తథా సామ్నాం గాయత్రీ ఛందసామహమ్ ।
మాసానాం మార్గశీర్షోఽహం ఋతూనాం కుసుమాకరః ॥
36. ద్యూతం ఛలయతామస్మి తేజస్తేజస్వినామహమ్ ।
జయోఽస్మి వ్యవసాయోఽస్మి సత్త్వం సత్త్వవతామహమ్॥
37. వృష్టీనాం వాసుదేవోఽస్మి పాండవానాం ధనంజయః ।
మునీనామప్యహం వ్యాసః కవీనా ముశనా కవిః ॥
38. దండో దమయతామస్మి నీతిరస్మి జిగీషతామ్ ।
మౌనం చైవాస్మి గుహ్యేనాం జ్ఞానం జ్ఞానవతామహమ్ ॥
39. యచ్ఛాపి సర్వభూతానాం బీజం తదహమర్జున! ।
న తదస్తి వినా యత్యన్యత్ మయా భూతం చరాచరమ్ ॥
40. నాంతోఽస్తి మమ దివ్యానాం విభూతీనాం పరంతప! ।
ఏషతూర్ధ్వేశతః ప్రోక్తః విభూతేర్విస్తరో మయా ॥
41. యద్యద్విభూతిమత్సత్త్వం శ్రీమదూర్జితమేవ వా ।
తత్తదేవావగచ్ఛ త్వం మమ తేజోంశ సంభవమ్ ॥
42. అథవా బహునైతేన కిం జ్ఞాతేన తవార్జున! ।
విష్టభ్యాహమిదం కృత్స్నం ఏకాంశేన స్థితో జగత్ ॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం, యోగశాస్త్రే, శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే,
విభూతియోగోనామ దశమోఽధ్యాయః

అథ ఏకాదశోఽధ్యాయః

11. విశ్వరూపసందర్శనయోగః

అర్జున ఉవాచ:

1. మదనుగ్రహాయ పరమం గుహ్యమధ్యాత్మసంజ్ఞితమ్ ।
యత్త్వయోక్తం వచస్తేన మోహోఽయం విగతో మమ ॥
2. భవాప్యయౌ హి భూతానాం శ్రుతౌ విస్తరశో మయా ।
త్వత్తః కమలపత్రాక్ష! మాహాత్మ్యమపి చావ్యయమ్ ॥
3. ఏవమేతద్భద్రాఽఽత్థ త్వం ఆత్మానం పరమేశ్వర! ।
ద్రష్టుమిచ్ఛామి తే రూపం ఐశ్వరం పురుషోత్తమ! ॥
4. మన్యసే యది తచ్ఛక్యం మయా ద్రష్టు మితి ప్రభో! ।
యోగేశ్వర! తతో మే త్వం దర్శయాత్మాన మవ్యయమ్ ॥

శ్రీభగవానువాచ:

5. పశ్య మే పార్థ! రూపాణి శతశోఽథ సహస్రశః ।
నానావిధాని దివ్యాని నానావర్ణాకృతీని చ ॥
6. పశ్యాదిత్యాన్ వసూన్ రుద్రాన్ అశ్వినౌ మరుతస్తథా ।
బహూన్యదృష్టపూర్వాణి పశ్యాశ్చర్యాణి భారత! ॥

7. ఇహైకస్థం జగత్ కృత్స్నం పశ్యాద్య సచరాచరమ్ ।
మమ దేహే గుడాకేశ! యచ్చాన్యద్ద్రష్టు మిచ్ఛసి ॥
8. న తు మాం శక్యసే ద్రష్టుం అనేనైవ స్వచక్షుషా ।
దివ్యం దదామి తే చక్షుః పశ్య మే యోగమైశ్వరమ్ ॥

సంజయ ఉవాచ:

9. ఏవముక్త్వా తతో రాజన్! మహాయోగేశ్వరో హరిః ।
దర్శయామాస పార్థాయ పరమం రూపమైశ్వరమ్ ॥
10. అనేక వక్త్ర నయనం అనేకాద్భుత దర్శనమ్ ।
అనేక దివ్యాభరణం దివ్యానేకోద్యతాయుధమ్ ॥
11. దివ్యమాల్యాంబరధరం దివ్యగంధానులేపనమ్ ।
సర్వాశ్చర్యమయం దేవం అనంతం విశ్వతోముఖమ్ ॥
12. దివి సూర్యసహస్రస్య భవేద్యుగపదుత్థితా ।
యది భాస్పదృశీ సా స్యాత్ భాసస్తస్య మహాత్మనః ॥
13. తత్రైకస్థం జగత్ కృత్స్నం ప్రవిభక్తమనేకధా ।
అపశ్యద్దేవదేవస్య శరీరే పాండవస్తదా ॥
14. తత స్స విస్మయావిష్టః హృష్టరోమా ధనంజయః ।
ప్రణమ్య శిరసా దేవం కృతాంజలిరభాషత ॥

అర్జున ఉవాచ :

15. పశ్యామి దేవాంస్తవ దేవ! దేహే
సర్వాంస్తథా భూతవిశేషసంఘాన్ ।
బ్రహ్మాణమీశం కమలాసనస్థం
ఋషీంశ్చ సర్వానురగాంశ్చ దివ్యాన్ ॥
16. అనేకబాహూదరవక్త్రనేత్రం
పశ్యామి త్వా సర్వతోఽనంతరూపమ్
నాంతం న మధ్యం న పునస్తవాదిం
పశ్యామి విశ్వేశ్వర! విశ్వరూప! ॥
17. కిరీటినం గదినం చక్రిణం చ
తేజోరాశిం సర్వతో దీప్తిమంతమ్ ।
పశ్యామి త్వాం దుర్నిరీక్ష్యం సమంతాత్
దీప్తానలార్క ద్యుతిమప్రమేయమ్ ॥
18. త్వమక్షరం పరమం వేదితవ్యం
త్వమస్య విశ్వస్య పరం నిధానమ్ ।
త్వమవ్యయ శ్వాశ్వత ధర్మగోప్తా
సనాతనస్త్వం పురుషో మతో మే ॥

19. అనాదిమధ్యాంతమనంతవీర్యం
అనంతబాహుం శశిసూర్యనేత్రమ్ ।
పశ్యామి త్వాం దీప్తహుతాశవక్త్రం
స్వతేజసా విశ్వమిదం తపంతమ్ ॥
20. ద్యావా పృథివ్యోరిదమంతరం హి
వ్యాప్తం త్వయైకేన దిశశ్చ సర్వాః ।
దృష్ట్వాద్భుతం రూపమిదం తవోగ్రం
లోకత్రయం ప్రవృథితం మహాత్మన్! ॥
21. అమీ హి త్వా సురసంఘా విశంతి
కేచిద్భీతాః ప్రాంజలయో గృణంతి ।
స్వస్తీత్యుక్త్వా మహర్షి సిద్ధసంఘాః
స్తువంతి త్వాం స్తుతిభిః పుష్కలాభిః ॥
22. రుద్రాదిత్యా వసవో యే చ సాధ్యాః
విశ్వేఽశ్వినౌ మరుతశ్చోష్ణపాశ్చ ।
గంధర్వయక్షాసురసిద్ధసంఘాః
వీక్షంతే త్వాం విస్మితాశ్చైవ సర్వే ॥
23. రూపం మహత్తే బహువక్త్రనేత్రం
మహాబాహో! బహుబాహూరుపాదమ్ ।
బహూదరం బహుదంప్రౌకరాళం
దృష్ట్వా లోకాః ప్రవృథితాస్తథాఽహమ్ ॥

24. నభస్స్పృశం దీప్తమనేకవర్ణం
 వ్యాతాననం దీప్తవిశాలనేత్రమ్ ।
 దృష్ట్వా హి త్వాం ప్రవ్యధితాంతరాత్మా
 ధృతిం న విందామి శమం చ విష్ణో! ॥
25. దంష్ట్రాకరాళాని చ తే ముఖాని
 దృష్ట్వైవ కాలానలసన్నిభాని ।
 దిశో న జానే న లభే చ శర్మ
 ప్రసీద దేవేశ! జగన్నివాస! ॥
26. అమీ చ త్వాం ధృతరాష్ట్రస్య పుత్రాః
 సర్వే సహైవాపనిపాలసంఘైః ।
 భీష్మో ద్రోణ స్సూతపుత్రస్తథాఽసౌ
 సహాస్మదీయైరపి యోధముఖ్యైః ॥
27. వక్త్రాణి తే త్వరమాణా విశంతి
 దంష్ట్రాకరాళాని భయానకాని ।
 కేచిద్విలగ్నా దశనాంతరేషు
 సందృశ్యంతే చూర్ణితైరుత్తమాంగైః ॥
28. యథా నదీనాం బహవోఽంబువేగాః
 సముద్రమేవాభిముఖా ద్రవంతి ।
 తథా తవామీ నరలోకవీరాః
 విశంతి వక్త్రాణ్యభివిజ్వలంతి ॥

29. యథా ప్రదీప్తం జ్వలనం పతంగాః
 విశంతి నాశాయ సమృద్ధవేగాః ।
 తద్దైవ నాశాయ విశంతి లోకాః
 తవాపి వక్త్రాణి సమృద్ధవేగాః ॥
30. లేలిహ్యసే గ్రసమాన స్సమంతాత్
 లోకాన్ సమగ్రాన్ వదనైర్జ్వలద్భిః ।
 తేజోఽభిరాపూర్య జగత్సమగ్రం
 భాసస్తవోగ్రాః ప్రతపంతి విష్ణో ॥
31. ఆఖ్యాహి మే కో భవానుగ్రరూపః
 నమోఽస్తు తే దేవవర! ప్రసీద ।
 విజ్ఞాతు మిచ్ఛామి భవంతమాద్యం
 న హి ప్రజానామి తవ ప్రవృత్తిమ్ ॥

శ్రీ భగవానువాచః

32. కాలోఽస్మి లోకక్షయకృత్ప్రవృద్ధః
 లోకాన్ సమాహర్తుమిహ ప్రవృత్తః ।
 ఋతేఽపి త్వా న భవిష్యంతి సర్వే
 యేఽవస్థితాః ప్రత్యనీకేషు యోధాః ॥

33. తస్మాత్ త్వముత్తిష్ఠ యశో లభస్య
 జిత్వా శత్రూన్ భుంక్ష్య రాజ్యం సమృద్ధమ్ ।
 మయైవైతే నిహతాః పూర్వమేవ
 నిమిత్తమాత్రం భవ సవ్యసాచిన్! ॥
34. ద్రోణం చ భీష్మం చ జయద్రథం చ
 కర్ణం తథాఽన్యానపి యోధవీరాన్ ।
 మయా హతాంస్త్వం జహి మా వ్యధిష్ఠాః
 యుధ్యస్య జేతాఽసి రణే సపత్నాన్ ॥

సంజయ ఉవాచ:

35. ఏతచ్ఛ్రుత్వా వచనం కేశవస్య
 కృతాంజలిర్వేపమానః కిరీటీ ।
 నమస్కృత్వా భూయ ఏవాహ కృష్ణం
 సగద్గదం భీతభీతః ప్రణమ్య ॥

అర్జున ఉవాచ:

36. స్థానేహృషీకేశ! తవ ప్రకీర్త్యా
 జగత్ప్రహృష్యత్యనురజ్యతే చ
 రక్షాంసి భీతాని దిశో ద్రవంతి
 సర్వే నమస్యంతి చ సిద్ధసంఘాః ॥

37. కస్మాచ్చ తే న నమేరన్ మహాత్మన్!
గరీయసే బ్రహ్మణోఽప్యాదికర్త్రే ।
అనంత! దేవేశ! జగన్నివాస!
త్వమక్షరం సదసత్ తత్పరం యత్ ॥
38. త్వమాదిదేవః పురుషః పురాణః
త్వమస్య విశ్వస్య పరం నిధానమ్ ।
వేత్తాఽసి వేద్యం చ పరం చ ధామ
త్వయా తతం విశ్వమనంతరూప! ॥
39. వాయుర్యమోఽగ్ని ర్వరుణ శ్శశాంకః
ప్రజాపతిస్త్వం ప్రపితామహశ్చ ।
నమో నమస్తేఽస్తు సహస్రకృత్యః
పునశ్చ భూయోఽపి నమో నమస్తే ॥
40. నమః పురస్తాదథ పృష్ఠతస్తే
నమోఽస్తు తే సర్వత ఏవ సర్వ! ।
అనంతవీర్యామితవిక్రమస్త్వం
సర్వం సమాప్నోషి తతోఽసి సర్వః ॥
41. సఖేతి మత్వా ప్రసభం యదుక్తం
హే కృష్ణ! హే యాదవ! హే సఖేతి! ।
అజానతా మహిమానం తవేదం
మయా ప్రమాదాత్ ప్రణయేన వాఽపి ॥

42. యచ్ఛాపహాసార్థమసత్కృతోఽసి
విహారశయాసన భోజనేషు ।
ఏకోఽథవాఽప్యచ్యుత! తత్సమక్షం
తత్ క్షామయే త్వామహమప్రమేయమ్ ॥
43. పితాఽసి లోకస్య చరాచరస్య
త్వమస్య పూజ్యశ్చ గురుర్గరియాన్
న త్వత్సమోఽస్త్యభ్యధికః కుతోఽన్యః
లోకత్రయేఽప్యప్రతిమప్రభావ! ॥
44. తస్మాత్ప్రణమ్య ప్రణిధాయ కాయం
ప్రసాదయే త్వామహమీశమీద్యమ్ ।
పితేవ పుత్రస్య సఖేవ సఖ్యః
ప్రియః ప్రియాయార్హసి దేవ! సోధుమ్ ॥
45. అదృష్టపూర్వం హృషితోఽస్మి దృష్ట్వా
భయేన చ ప్రవ్యధితం మనో మే ।
తదేవ మే దర్శయ దేవ! రూపం
ప్రసీద దేవేశ! జగన్నివాస! ॥
46. కిరీటినం గదినం చక్రహస్తం
ఇచ్ఛామి త్వాం ద్రష్టుమహం తథైవ ।
తేనైవ రూపేణ చతుర్భుజేన
సహస్రబాహో! భవ విశ్వమూర్తే! ॥

శ్రీ భగవానువాచః

47. మయా ప్రసన్నేన తవార్జునేదం
రూపం పరం దర్శితమాత్మయోగాత్ ।
తేజోమయం విశ్వమనంతమాద్యం
యన్మే త్వదన్యేన న దృష్టపూర్వమ్ ॥
48. న వేదయజ్ఞాధ్యయనై ర్న దానైః
న చ క్రియాభిర్న తపోభిరుగ్రైః ।
ఏవంరూప శ్చక్య అహం సృతోకే
ద్రష్టుం త్వదన్యేన కురుప్రవీర! ॥
49. మా తే వ్యథా మా చ విమూఢభావః
దృష్ట్వా రూపం ఘోరమీదృజ్మమేదమ్ ।
వ్యపేతభీః ప్రీతమనాః పునస్త్వం
తదేవ మే రూపమిదం ప్రపశ్య ॥

సంజయ ఉవాచః

50. ఇత్యర్జునం వాసుదేవస్తథోక్త్వా
స్వకం రూపం దర్శయామాస భూయః ।
ఆశ్వాసయామాస చ భీతమేనం
భూత్వా పున స్సౌమ్యవపుర్మహాత్మా ॥

అర్జున ఉవాచ:

51. దృష్ట్వేదం మానుషం రూపం తవ సౌమ్యం జనార్దన! ।
ఇదానీమస్మిసంవృతః సచేతాః ప్రకృతిం గతః ॥

శ్రీ భగవానువాచ:

52. సుదుర్దర్శమిదం రూపం దృష్టవానసి యన్మమ ।
దేవా అప్యస్య రూపస్య నిత్యం దర్శనకాంక్షిణః ॥

53. నాహం వేదైర్న తపసా న దానేన న చేజ్యయా ।
శక్య ఏవం విధో ద్రష్టుం దృష్టవానసి మాం యథా ॥

54. భక్త్యా త్వనన్యయా శక్యః అహమేవం విధోఽర్జున! ।
జ్ఞాతుం ద్రష్టుం చ తత్త్వేన ప్రవేష్టుం చ పరంతప! ॥

55. మత్కర్మకృన్మత్పరమః మద్భక్త స్సంగవర్జితః ।
నిర్వైరస్సర్వభూతేషు యస్స మామేతి పాండవ! ॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం, యోగశాస్త్రే, శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే,
విశ్వరూపసందర్శనయోగోనామ ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ ద్వాదశోఽధ్యాయః

12. భక్తియోగః

అర్జున ఉవాచ:

1. ఏవం సతతయుక్తా యే భక్తాస్త్యాం పర్యుపాసతే ।
యే చాప్యక్షరమవ్యక్తం తేషాం కే యోగవిత్తమాః ॥

శ్రీ భగవానువాచ:

2. మయావేశ్య మనో యే మాం నిత్యయుక్తా ఉపాసతే ।
శ్రద్ధయా పరయోపేతాః తే మే యుక్తతమా మతాః ॥
3. యే త్వక్షరమనిర్దేశ్యం అవ్యక్తం పర్యుపాసతే ।
సర్వత్రగమచింత్యం చ కూటస్థమచలం ధ్రువమ్ ॥
4. సంనియమ్యేంద్రియగ్రామం సర్వత్ర సమబుద్ధయః ।
తే ప్రాప్నువంతి మామేవ సర్వభూతహితే రతాః ॥
5. క్లేశోఽధికతరస్తేషాం అవ్యక్తాసక్త చేతసామ్ ।
అవ్యక్తా హి గతిర్దుఃఖం దేహవద్భిరవాప్యతే ॥
6. యే తు సర్వాణి కర్మాణి మయి సన్న్యస్య మత్పరాః ।
అనన్యేనైవ యోగేన మాం ధ్యాయంత ఉపాసతే ॥

7. తేషామహం సముద్ధర్తా మృత్యుసంసార సాగరాత్ ।
భవామి నచిరాత్ పార్థ! మయ్యావేశిత చేతసామ్ ॥
8. మయ్యేవ మన ఆధత్స్వ మయి బుద్ధిం నివేశయ ।
నివసిష్యసి మయ్యేవ అత ఊర్ధ్వం న సంశయః ॥
9. అథ చిత్తం సమాధాతుం న శక్నోషి మయి స్థిరమ్ ।
అభ్యాసయోగేన తతః మామిచ్ఛాప్తుం ధనంజయ! ॥
10. అభ్యాసేఽప్యసమర్థోఽసి మత్కర్మపరమో భవ ।
మదర్థమపి కర్మాణి కుర్వన్ సిద్ధిమవాప్సుసి ॥
11. అథైతదప్యశక్తోఽసి కర్తుం మద్యోగమాశ్రితః ।
సర్వకర్మఫలత్యాగం తతః కురు యతాత్మవాన్ ॥
12. శ్రేయో హి జ్ఞానమభ్యాసాత్ జ్ఞానాద్ధ్యానం విశిష్యతే ।
ధ్యానాత్కర్మఫలత్యాగః త్యాగాచ్ఛాంతిరనంతరమ్ ॥
13. అద్వేష్టా సర్వభూతానాం మైత్రః కరుణ ఏవ చ ।
నిర్మమో నిరహంకారః సమదుఃఖసుఖః క్షమీ ॥
14. సంతుష్ట స్సతతం యోగీ యతాత్మా దృఢనిశ్చయః ।
మయ్యర్పితమనోబుద్ధిః యో మద్భక్త స్స మే ప్రియః ॥
15. యస్మాన్నో ద్విజతే లోకః లోకాన్నోద్విజతే చ యః ।
హర్షామర్షభయోద్వేగైః ముక్తో యస్స చ మే ప్రియః ॥

16. అనపేక్ష శ్చుచిర్దక్షః ఉదాసీనో గతవ్యథః ।
సర్వారంభ పరిత్యాగీ యో మద్భక్త స్స మే ప్రియః ॥
17. యో న హృష్యతి న ద్వేష్టి న శోచతి న కాంక్షతి ।
శుభాశుభపరిత్యాగీ భక్తిమాన్ యస్స మే ప్రియః ॥
18. సమశృత్రౌ చ మిత్రే చ తథా మానాపమానయోః ।
శీతోష్ణ సుఖదుఃఖేషు సమస్సంగ వివర్జితః ॥
19. తుల్యనిందాస్తుతిర్మానీ సంతుష్టో యేన కేనచిత్ ।
అనికేత స్స్థిరమతిః భక్తిమాన్ మే ప్రియో నరః ॥
20. యే తు ధర్మామృతమిదం యథోక్తం పర్యుపాసతే ।
శ్రద్ధధానా మత్పరమాః భక్తాస్తేఽతీవ మే ప్రియాః ॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం, యోగశాస్త్రే, శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే,
భక్తియోగోనామ ద్వాదశోఽధ్యాయః

అథ త్రయోదశోఽధ్యాయః

13. క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞవిభాగయోగః

శ్రీ భగవానువాచః

1. ఇదం శరీరం కౌంతేయ! క్షేత్రమిత్యభిధీయతే ।
ఏతద్యో వేత్తి తం ప్రాహుః క్షేత్రజ్ఞ ఇతి తద్విదః ॥
2. క్షేత్రజ్ఞం చాపి మాం విద్ధి సర్వక్షేత్రేషు భారత!
క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయోర్ జ్ఞానం యత్తజ్ జ్ఞానం మతం మమ ॥
3. తత్క్షేత్రం యచ్చ యాదృక్చ యద్వికారి యతశ్చ యత్ ।
స చ యో యత్రభావశ్చ తత్సమాసేన మే శృణు ॥
4. ఋషిభిర్బహుధా గీతం ఛందోభిర్వివిధైః పృథక్ ।
బ్రహ్మసూత్రపదైశ్చైవ హేతుమద్భిర్వినిశ్చితైః ॥
5. మహాభూతాన్యహంకారః బుద్ధిరవ్యక్తమేవ చ ।
ఇంద్రియాణి దశైకం చ పంచ చేంద్రియ గోచరాః ॥
6. ఇచ్ఛా ద్వేష స్సుఖం దుఃఖం సంఘాతశ్చేతనా ధృతిః ।
ఏతత్ క్షేత్రం సమాసేన సవికారముదాహృతమ్ ॥
7. అమానిత్వమదంభిత్వం అహింసా క్షాంతిరార్జవమ్ ।
ఆచార్యోపాసనం శౌచం స్థైర్యమాత్మవినిగ్రహః ॥
8. ఇంద్రియార్థేషు వైరాగ్యం అనహంకార ఏవ చ ।
జన్మమృత్యుజరావ్యాధి దుఃఖదోషానుదర్శనమ్ ॥

9. అసక్తిరనభిష్వంగః పుత్రదారగృహాదిషు ।
నిత్యం చ సమచిత్తత్వం ఇష్టానిష్టోపపత్తిషు ॥
10. మయి చానన్యయోగేన భక్తిరవ్యభిచారిణీ ।
వివిక్తదేశ సేవిత్యం అరతిర్జననంసది ॥
11. అధ్యాత్మజ్ఞాననిత్యత్వం తత్త్వజ్ఞానార్థదర్శనమ్ ।
ఏతజ్జ్ఞానమితి ప్రోక్తం అజ్ఞానం యదతోఽన్యథా ॥
12. జ్ఞేయం యత్తత్ ప్రవక్ష్యామి యజ్ జ్ఞాత్వాఽమృతమశ్నుతే॥
అనాదిమత్పరం బ్రహ్మ న సత్తన్నాసదుచ్యతే ॥
13. సర్వతః పాణిపాదం తత్ సర్వతోఽక్షిశిరోముఖమ్ ।
సర్వత శ్రుతిమల్లోకే సర్వమావృత్య తిష్ఠతి ॥
14. సర్వేంద్రియగుణాభాసం సర్వేంద్రియవివర్జితమ్ ।
అసక్తం సర్వభృచ్చైవ నిర్గుణం గుణభోక్తృ చ ॥
15. బహిరంతశ్చ భూతానాం అచరం చరమేవ చ ।
సూక్ష్మత్వాత్ తదవిజ్ఞేయం దూరస్థం చాంతికే చ తత్ ॥
16. అవిభక్తం చ భూతేషు విభక్తమివ చ స్థితమ్ ।
భూతభర్తృ చ తజ్జ్ఞేయం గ్రసిష్ణు ప్రభవిష్ణు చ ॥
17. జ్యోతిషామపి తజ్జ్యోతిః తమసః పరముచ్య తే ।
జ్ఞానం జ్ఞేయం జ్ఞానగమ్యం హృది సర్వస్య విస్థితమ్ ॥

18. ఇతి క్షేత్రం తథా జ్ఞానం జ్ఞేయం చోక్తం సమాసతః ।
మద్భక్త ఏతద్విజ్ఞాయ మద్భావాయోపపద్యతే ॥
19. ప్రకృతిం పురుషం చైవ విద్ధ్వనాదీ ఉభావపి ।
వికారాంశ్చ గుణాంశ్చైవ విద్ధి ప్రకృతిసంభవాన్ ॥
20. కార్యకరణకర్తృత్వే హేతుః ప్రకృతిరుచ్యతే ।
పురుష స్సుఖదుఃఖానాం భోక్తృత్వే హేతురుచ్యతే ॥
21. పురుషః ప్రకృతిస్థో హి భుంక్తే ప్రకృతిజాన్ గుణాన్ ।
కారణం గుణసంగోఽస్య సదసద్యోని జన్మసు ॥
22. ఉపద్రష్టానుమంతా చ భర్తా భోక్తా మహేశ్వరః ।
పరమాత్మేతి చాప్యుక్తః దేహేఽస్మిన్ పురుషః పరః ॥
23. య ఏవం వేత్తి పురుషం ప్రకృతిం చ గుణైస్సహ ।
సర్వథా వర్తమానోఽపి న స భూయోఽభిజాయతే ॥
24. ధ్యానేనాత్మని పశ్యంతి కేచిదాత్మానమాత్మనా ।
అన్యే సాంఖ్యేన యోగేన కర్మయోగేన చాపరే ॥
25. అన్యే త్వేవమజానంతః శ్రుత్వాన్యేభ్య ఉపాసతే ।
తేఽపి చాతితరంత్యేవ మృత్యుం శ్రుతిపరాయణాః ॥
26. యావత్సంజాయతే కించిత్ సత్త్వం స్థావరజంగమమ్ ।
క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞ సంయోగాత్ తద్విద్ధి భరతర్షభ! ॥

27. సమం సర్వేషు భూతేషు తిష్ఠంతం పరమేశ్వరమ్ ।
వినశ్యత్స్వవినశ్యంతం యః పశ్యతి స పశ్యతి ॥
28. సమం పశ్యన్ హి సర్వత్ర సమవస్థితమీశ్వరమ్ ।
న హినస్త్యాత్మనాఽఽత్మానం తతో యాతి పరాంగతిమ్ ॥
29. ప్రకృత్యైవ చ కర్మాణి క్రియమాణాని సర్వశః ।
యః పశ్యతి తథాఽఽత్మానం అకర్తారం స పశ్యతి ॥
30. యదా భూతపుథగ్భావం ఏకస్థమనుపశ్యతి ।
తత ఏవ చ విస్తారం బ్రహ్మ సంపద్యతే తదా ॥
31. అనాదిత్వాన్నిర్గుణత్వాత్ పరమాత్మాఽయమవ్యయః ।
శరీరస్థోఽపి కౌంతేయ! న కరోతి న లిప్యతే ॥
32. యథా సర్వగతం సౌక్ష్మ్యాత్ ఆకాశం నోపలిప్యతే ।
సర్వత్రావస్థితో దేహే తథాఽఽత్మా నోపలిప్యతే ॥
33. యథా ప్రకాశయత్యేకః కృత్స్నం లోకమిమం రవిః ।
క్షేత్రం క్షేత్రీ తథా కృత్స్నం ప్రకాశయతి భారత! ॥
34. క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయోరేవం అంతరం జ్ఞానచక్షుషా ।
భూతప్రకృతిమోక్షం చ యే విదుర్యాంతి తే పరమ్ ॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం, యోగశాస్త్రే, శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే,
క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞవిభాగయోగోనామ త్రయోదశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్దశోఽధ్యాయః

14. గుణత్రయవిభాగయోగః

శ్రీభగవానువాచః

1. పరం భూయః ప్రవక్ష్యామి జ్ఞానానాం జ్ఞానముత్తమమ్ ।
యజ్ జ్ఞాత్వా మునయస్సర్వే పరాం సిద్ధిమితో గతాః ॥
2. ఇదం జ్ఞానముపాశ్రిత్య మమ సాధర్మ్యమాగతాః ।
సర్గేఽపి నోపజాయంతే ప్రలయే న వ్యథంతి చ ॥
3. మమ యోనిర్మహద్భ్రహ్మ తస్మిన్ గర్భం దధామ్యహమ్ ।
సంభవ స్సర్వభూతానాం తతో భవతి భారత! ॥
4. సర్వయోనిషు కౌంతేయ! మూర్తయ స్సంభవంతి యాః ।
తాసాం బ్రహ్మ మహద్వోనిః అహం బీజప్రదః పితా ॥
5. సత్త్వం రజస్తమ ఇతి గుణాః ప్రకృతి సంభవాః ।
నిబద్నంతి మహాబాహో! దేహే దేహినమవ్యయమ్ ॥
6. తత్ర సత్త్వం నిర్మలత్వాత్ ప్రకాశకమనామయమ్ ।
సుఖసంగేన బద్నాతి జ్ఞానసంగేన చానఘ! ॥
7. రజో రాగాత్మకం విద్ధి తృష్ణాసంగసముద్భవమ్ ।
తన్నిబద్నాతి కౌంతేయ! కర్మసంగేన దేహినమ్ ॥

8. తమస్త్యజ్ఞానజం విద్ధి మోహనం సర్వదేహినామ్ ।
ప్రమాదాలస్యనిద్రాభిః తన్నిబధ్నాతి భారత! ॥
9. సత్త్వం సుఖే సంజయతి రజః కర్మణి భారత! ।
జ్ఞానమావృత్య తు తమః ప్రమాదే సంజయత్యుత ॥
10. రజస్తమశ్చాభిభూయ సత్త్వం భవతి భారత! ।
రజస్సత్త్వం తమశ్చైవ తమస్సత్త్వం రజస్తథా ॥
11. సర్వద్వారేషు దేహేఽస్మిన్ ప్రకాశ ఉపజాయతే ।
జ్ఞానం యదా తదా విద్యాత్ వివృద్ధం సత్త్వమిత్యుత ॥
12. లోభః ప్రవృత్తి రారంభః కర్మణామశమస్స్పృహో ।
రజస్యేతాని జాయంతే వివృద్ధే భరతర్షభ! ॥
13. అప్రకాశోఽప్రవృత్తిశ్చ ప్రమాదో మోహ ఏవ చ ।
తమస్యేతాని జాయంతే వివృద్ధే కురునందన! ॥
14. యదా సత్త్వే ప్రవృద్ధే తు ప్రలయం యాతి దేహభృత్ ।
తదోత్తమవిదాం లోకాన్ అమలాన్ ప్రతిపద్యతే ॥
15. రజసి ప్రలయం గత్వా కర్మసంగిషు జాయతే ।
తథా ప్రలీనస్తమసి మూఢయోనిషు జాయతే ॥
16. కర్మణ స్సుకృతస్యాహుః సాత్త్వికం నిర్మలం ఫలమ్ ।
రజసస్తు ఫలం దుఃఖం అజ్ఞానం తమసః ఫలమ్ ॥

17. సత్త్వాత్సంజాయతే జ్ఞానం రజసో లోభ ఏవ చ ।
ప్రమాదమోహౌ తమసః భవతోఽజ్ఞానమేవ చ ॥
18. ఊర్ధ్వం గచ్ఛంతి సత్త్వస్థాః మధ్యే తిష్ఠంతి రాజసాః ।
జఘన్య గుణవృత్తిస్థాః అధో గచ్ఛంతి తామసాః ॥
19. నాన్యం గుణేభ్యః కర్తారం యదా ద్రష్టానుపశ్యతి ।
గుణేభ్యశ్చ పరం వేత్తి మద్భావం సోఽధిగచ్ఛతి ॥
20. గుణానేతానతీత్య త్రీన్ దేహీ దేహసముద్భవాన్ ।
జన్మమృత్యుజరాదుఃఖైః విముక్తోఽమృతమశ్నుతే ॥

అర్జున ఉవాచ:

21. కైర్లింగైస్త్రీన్ గుణానేతాన్ అతీతో భవతి ప్రభో! ।
కిమాచారః కథం చైతాన్ త్రీన్ గుణానతివర్తతే ॥

శ్రీభగవానువాచ:

22. ప్రకాశం చ ప్రవృత్తిం చ మోహమేవ చ పాండవ! ।
న ద్వేష్టి సంప్రవృత్తాని న నివృత్తాని కాంక్షతి ॥
23. ఉదాసీనవదాసీనః గుణైర్మో న విచాల్యతే ।
గుణా వర్తంత ఇత్యేవ యోఽవతిష్ఠతి నేంగతే ॥
24. సమదుఃఖసుఖస్వస్థః సమలోష్ఠాశ్మకాంచనః ।
తుల్యప్రియాప్రియో ధీరః తుల్యనిందాత్మసంస్తుతిః ॥

25. మానాపమానయోస్తుల్యః తుల్యో మిత్రారిపక్షయోః ।
సర్వారంభ పరిత్యాగీ గుణాతీత స్స ఉచ్యతే ॥
26. మాం చ యోఽవ్యభిచారేణ భక్తియోగేన సేవతే ।
స గుణాన్ సమతీత్యైతాన్ బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే ॥
27. బ్రహ్మణో హి ప్రతిష్ఠాహం అమృతస్యావ్యయస్య చ ।
శాశ్వతస్య చ ధర్మస్య సుఖస్వైకాంతికస్య చ ॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం, యోగశాస్త్రే, శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే,
గుణత్రయవిభాగయోగోనామ చతుర్దశోఽధ్యాయః

అథ పంచదశోఽధ్యాయః

15. పురుషోత్తమప్రాప్తియోగః

శ్రీభగవానువాచః

1. ఊర్ధ్వమూలమధశ్శాఖం అశ్వత్థం ప్రాహురవ్యయమ్ ।
ఛందాంసి యస్య పర్ణాని యస్తం వేద స వేదవిత్ ॥
2. అధశ్చోర్ధ్వం ప్రసృతాస్తస్య శాఖాః
గుణప్రవృద్ధా విషయప్రవాలాః ।
అధశ్చమూలాన్యనుసంతతాని
కర్మానుబంధీని మనుష్యలోకే ॥
3. న రూపమస్యేహ తథోపలభ్యతే
నాంతో న చాదిర్న చ సంప్రతిష్ఠా ।
అశ్వత్థమేనం సువిరూఢమూలం
అసంగశస్త్రైః దృఢేన చిత్వా ॥
4. తతః పదం తత్పరిమార్గితవ్యం
యస్మిన్ గతా న నివర్తంతి భూయః ।
తమేవ చాద్యం పురుషం ప్రపద్యే
యతః ప్రవృత్తిః ప్రసృతా పురాణీ ॥
5. నిర్మానమోహో జిత సంగదోషాః
అధ్యాత్మనిత్యా వినివృత్తకామాః ।
ద్వంద్వైర్విముక్తాః స్సృఖదుఃఖసంజ్ఞైః
గచ్ఛంత్యమూఢాః పదమవ్యయం తత్ ॥

6. న తద్భాసయతే సూర్యః న శశాంకో న పావకః ।
యద్గత్వా న నివర్తంతే తద్ధామ పరమం మమ ॥
7. మమైవాంశో జీవలోకే జీవభూత స్సనాతనః ।
మనష్షష్ఠానీంద్రియాణి ప్రకృతిస్థాని కర్షతి ॥
8. శరీరం యదవాప్నోతి యచ్ఛాప్యత్రామతీశ్వరః ।
గృహీత్వైతాని సంయాతి వాయుర్గంధానివాశయాత్ ॥
9. శ్రోత్రం చక్షు స్సృర్భనం చ రసనం ఘ్రాణమేవ చ ।
అధిష్ఠాయ మనశ్చాయం విషయానుపసేవతే ॥
10. ఉత్క్రామంతం స్థితం వాఽపి భుంజానం వా గుణాన్వితమ్ ।
విమూఢా నానుపశ్యన్తి పశ్యంతి జ్ఞానచక్షుషః ॥
11. యతంతో యోగినశ్చైనం పశ్యంత్యాత్మన్యవస్థితమ్ ।
యతంతోఽప్యకృతాత్మానః నైనం పశ్యంత్యచేతనః ॥
12. యదాదిత్యగతం తేజః జగద్భాసయతేఽఖిలమ్ ।
యచ్ఛుద్ధమసి యచ్ఛాగ్నౌ తత్తేజో విద్ధి మామకమ్ ॥
13. గామావిశ్వ చ భూతాని ధారయామ్యహమోజసా ।
పుష్ణామి చౌషధీ స్సర్వాః సోమో భూత్వా రసాత్మకః ॥
14. అహం వైశ్వానరో భూత్వా ప్రాణినాం దేహమాశ్రితః ।
ప్రాణాపాన సమాయుక్తః పచామ్యన్నం చతుర్విధమ్ ॥

15. సర్వస్య చాహం హృది సన్నివిష్టః
మత్త స్మృతిర్ జ్ఞానమపోహనం చ ।
వేదైశ్చ సర్వైరహమేవ వేద్యః
వేదాంతకృద్వేదవిదేవ చాహమ్ ॥
16. ద్వావిమౌ పురుషౌ లోకే క్షరశ్చాక్షర ఏవ చ ।
క్షర స్సర్వాణి భూతాని కూటస్థోఽక్షర ఉచ్యతే ॥
17. ఉత్తమః పురుషస్త్వన్యః పరమాత్మేత్యదాహృతః ।
యో లోకత్రయమావిశ్య బిభర్త్వవ్యయ ఈశ్వరః ॥
18. యస్మాత్ క్షరమతీతోఽహం అక్షరాదపి చోత్తమః ।
అతోఽస్మి లోకే వేదే చ ప్రథితః పురుషోత్తమః ॥
19. యో మామేవమసమ్మాధః జానాతి పురుషోత్తమమ్ ।
స సర్వవిద్భజతి మాం సర్వభావేన భారత! ॥
20. ఇతి గుహ్యతమం శాస్త్రం ఇదముక్తం మయాఽనఘ!
ఏతద్బుద్ధ్వా బుద్ధిమాన్ స్యాత్ కృతకృత్యశ్చ భారత! ॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం, యోగశాస్త్రే, శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే,
పురుషోత్తమప్రాప్తియోగోనామ పంచదశోఽధ్యాయః

అథ షోడశోఽధ్యాయః

16. దైవాసురసంపద్విభాగయోగః

శ్రీ భగవానువాచః

1. అభయం సత్త్వసంశుద్ధిః జ్ఞానయోగ వ్యవస్థితిః ।
దానం దమశ్చ యజ్ఞశ్చ స్వాధ్యాయస్తప ఆర్జవమ్ ॥
2. అహింసా సత్యమక్రోధః త్యాగ శ్శాంతిరపైశునమ్ ।
దయా భూతేష్వలోలుప్త్వం మార్దవం హ్రీరచాపలమ్ ॥
3. తేజః క్షమా ధృతిశ్శౌచం అద్రోహో నాతిమానితా ।
భవంతి సంపదం దైవీం అభిజాతస్య భారత! ॥
4. దంభో దర్పోఽభిమానశ్చ క్రోధః పారుష్యమేవ చ ।
అజ్ఞానం చాభిజాతస్య పార్థ! సంపదమాసురీమ్ ॥
5. దైవీ సంపద్విమోక్షాయ నిబంధాయాసురీ మతా ।
మా శుచస్సంపదం దైవీం అభిజాతోఽసి పాండవ! ॥
6. ద్వౌ భూతసర్గే లోకేఽస్మిన్ దైవ ఆసుర ఏవ చ ।
దైవో విస్తరశః ప్రోక్తః ఆసురం పార్థ! మే శృణు ॥
7. ప్రవృత్తిం చ నివృత్తిం చ జనా న విదురాసురాః ।
న శౌచం నాపి చాచారః న సత్యం తేషు విద్యతే ॥

8. అసత్యమప్రతిష్ఠం తే జగదాహు రసీశ్వరమ్ ।
అపరస్పరసంభూతం కిమన్యత్ కామహైతుకమ్ ॥
9. ఏతాం దృష్టిమవష్టభ్య నష్టాత్మానోఽల్పబుద్ధయః ।
ప్రభవంత్యుగ్రకర్మాణః క్షయాయ జగతోఽహితాః ॥
10. కామమాశ్రిత్య దుష్పూరం దంభమానమదాన్వితాః ।
మోహద్భ్రహీత్వాఽసద్రాహన్ ప్రవర్తంతేఽశుచివ్రతాః ॥
11. చింతామపరిమేయాం చ ప్రళయాంతాముపాశ్రితాః ।
కామోపభోగపరమాః ఏతావదితి నిశ్చితాః ॥
12. ఆశాపాశశతైర్బద్ధాః కామక్రోధపరాయణాః ।
ఈహంతే కామభోగార్థం అన్యాయేనార్థసంచయాన్ ॥
13. ఇదమద్య మయా లబ్ధం ఇమం ప్రాప్యే మనోరథమ్ ॥
ఇదమస్తీదమపి మే భవిష్యతి పునర్దనమ్ ॥
14. అసౌ మయా హత శ్శత్రుః హనిష్యే చాపరానపి ।
ఈశ్వరోఽహమహం భోగీ సిద్ధోఽహం బలవాన్ సుఖీ ॥
15. ఆఢ్యోఽభిజనవానస్మి కోఽన్యోఽస్తి సదృశో మయా ।
యక్ష్యే దాస్యామి మోదిష్యే ఇత్యజ్ఞానవిమోహితాః ॥
16. అనేకచిత్తవిభ్రాంతాః మోహజాలసమావృతాః ।
ప్రసక్తాః కామభోగేషు పతంతి నరకేఽశుచౌ ॥

17. ఆత్మసంభావితా స్తుబ్ధాః ధనమానమదాన్వితాః ।
యజంతే నామయజ్ఞేస్తే దంభేనావిధిపూర్వకమ్ ॥
18. అహంకారం బలం దర్పం కామం క్రోధం చ సంశ్రితాః ।
మామాత్మపరదేహేషు ప్రద్విషంతోఽభ్యసూయకాః ॥
19. తానహం ద్విషతః క్రూరాన్ సంసారేషు నరాధమాన్ ।
క్షిపామ్యజస్ర మశుభాన్ ఆసురీష్వేవ యోనిషు ॥
20. ఆసురీం యోనిమాపన్నాః మూఢా జన్మని జన్మని ।
మామప్రాప్యైవ కౌంతేయ తతో యాంత్యధమాం గతిమ్ ॥
21. త్రివిధం నరకస్యేదం ద్వారం నాశనమాత్మనః ।
కామః క్రోధస్తథాలోభః తస్మాదేతత్త్రయం త్యజేత్ ॥
22. ఏతైర్విముక్తః కౌంతేయ తమోద్వారై స్త్రిభిర్నరః ।
ఆచరత్యాత్మనశ్రేయః తతో యాతి పరాం గతిమ్ ॥
23. యశ్చాస్త్రవిధి ముత్సుజ్య వర్తతే కామకారతః ।
న స సిద్ధిమవాప్నోతి న సుఖం న పరాం గతిమ్ ॥
24. తస్మాచ్ఛాస్త్రం ప్రమాణం తే కార్యాకార్యవ్యవస్థితౌ ।
జ్ఞాత్వా శాస్త్రవిధానోక్తం కర్మ కర్తుమిహార్హసి ॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం, యోగశాస్త్రే, శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే
దైవాసురసంపద్విభాగయోగోనామ షోడశోఽధ్యాయః

అథ సప్తదశోఽధ్యాయః

17. శ్రద్ధాత్రయవిభాగయోగః

అర్జున ఉవాచ:

1. యే శాస్త్రవిధిముత్సృజ్య యజంతే శ్రద్ధయాన్వితాః ।
తేషాం నిష్ఠా తు కా కృష్ణ! సత్త్వమాహో రజస్తమః ॥

శ్రీభగవానువాచ:

2. త్రివిధా భవతి శ్రద్ధా దేహినాం సా స్వభావజా ।
సాత్త్వికీ రాజసీ చైవ తామసీ చేతి తాం శృణు ॥
3. సత్త్వానురూపా సర్వస్య శ్రద్ధా భవతి భారత! ।
శ్రద్ధామయోఽయం పురుషః యో యచ్ఛ్రద్ధ స్స ఏవ సః ॥
4. యజంతే సాత్త్వికా దేవాన్ యక్షరక్షాంసి రాజసాః ।
ప్రేతాన్ భూతగణాంశ్చాన్యే యజంతే తామసా జనాః ॥
5. అశాస్త్రవిహితం ఘోరం తప్యంతే యే తపో జనాః ।
దంభాహంకార సంయుక్తాః కామరాగబలాన్వితాః ॥
6. కర్మయంత శృరీరస్థం భూతగ్రామమచేతసః ।
మాం చైవాంత శృరీరస్థం తాన్విద్ధ్యాసురనిశ్చయాన్ ॥

7. ఆహారస్తపి సర్వస్య త్రివిధో భవతి ప్రియః ।
యజ్ఞస్తపస్తథా దానం తేషాం భేదమిమం శృణు ॥
8. ఆయుస్సత్త్వబలారోగ్య సుఖప్రీతి వివర్ధనాః ।
రస్యో స్నిగ్ధా స్థిరా హృద్యాః ఆహారాస్సాత్త్వికప్రియాః ॥
9. కట్వామ్లలవణాత్యుష్ణ తీక్ష్ణరూక్షవిదాహినః ।
ఆహారా రాజసస్యేష్టాః దుఃఖశోకామయప్రదాః ॥
10. యాతయామం గతరసం పూతి పర్యుషితం చ యత్ ।
ఉచ్ఛిష్టమపి చామేధ్యం భోజనం తామసప్రియమ్ ॥
11. అఫలాకాంక్షిభిర్యజ్ఞః విధిదృష్టో య ఇజ్యతే ।
యష్టవ్యమేవేతి మనః సమాధాయ స సాత్త్వికః ॥
12. అభిసంధాయ తు ఫలం దంభార్థమపి చైవ యత్ ।
ఇజ్యతే భరతశ్రేష్ఠ! తం యజ్ఞం విద్ధి రాజసమ్ ॥
13. విధిహీనమసృష్టాన్నం మంత్రహీనమదక్షిణమ్ ।
శ్రద్ధావిరహితం యజ్ఞం తామసం పరిచక్షతే ॥
14. దేవద్విజగురుప్రాజ్ఞ పూజనం శౌచమార్జవమ్ ।
బ్రహ్మచర్య మహింసా చ శారీరం తప ఉచ్యతే ॥
15. అనుద్వేగకరం వాక్యం సత్యం ప్రియహితం చ యత్ ।
స్వాధ్యాయాభ్యసనం చైవ వాఙ్మయం తప ఉచ్యతే ॥

16. మనఃప్రసాద స్సౌమ్యత్వం మౌనమాత్మవినిగ్రహః ।
భావసంశుద్ధిరిత్యేతత్ తపో మానస ముచ్యతే ॥
17. శ్రద్ధయా పరయా తప్తం తపస్తత్త్రివిధం నరైః ।
అఫలాకాంక్షిభిర్ముక్తైః సాత్త్వికం పరిచక్షతే ॥
18. సత్కారమానపూజార్థం తపో దంభేన చైవ యత్ ।
క్రియతే తదిహ ప్రోక్తం రాజసం చలమధ్రువమ్ ॥
19. మూఢగ్రాహేణాత్మనో యత్ పీడయా క్రియతే తపః ।
పరస్యోత్సాదనార్థం వా తత్తామస ముదాహృతమ్ ॥
20. దాతవ్యమితి యద్దానం దీయతే నుపకారిణే ।
దేశే కాలే చ పాత్రే చ తద్దానం సాత్త్వికం స్మృతమ్ ॥
21. యత్తు ప్రత్యుపకారార్థం ఫలముద్దిశ్య వా పునః ।
దీయతే చ పరిక్లిష్టం తద్దానం రాజసం స్మృతమ్ ॥
22. అదేశకాలే యద్దానం అపాత్రేభ్యశ్చ దీయతే ।
అసత్కృతమవజ్ఞాతం తత్తామస ముదాహృతమ్ ॥
23. ఓం తత్సదితి నిర్దేశః బ్రహ్మణస్త్రివిధ స్స్మృతః ।
బ్రాహ్మణాస్తేన వేదాశ్చ యజ్ఞాశ్చ విహితాః పురా ॥
24. తస్మాదోమిత్యదాహృత్య యజ్ఞదానతపఃక్రియాః ।
ప్రవర్తంతే విధానోక్తాః సతతం బ్రహ్మవాదినామ్ ॥

25. తదిత్యనభిసంధాయ ఫలం యజ్ఞతపఃక్రియాః ।
దానక్రియాశ్చ వివిధాః క్రియంతే మోక్షకాంక్షిభిః ॥
26. సద్భావే సాధుభావే చ సదిత్యేతత్ప్రయుజ్యతే ।
ప్రశస్తే కర్మణి తథా సచ్ఛబ్దః పార్థ! యుజ్యతే ॥
27. యజ్ఞే తపసి దానే చ స్థితి స్సదితి చోచ్యతే ।
కర్మ చైవ తదర్థీయం సదిత్యేవాభిధీయతే ॥
28. అశ్రద్ధయా హుతం దత్తం తపస్తప్తం కృతం చ యత్ ।
అసదిత్యుచ్యతే పార్థ! న చ తత్రేత్య నో ఇహ ॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం, యోగశాస్త్రే, శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే,
శ్రద్ధాత్రయవిభాగయోగోనామ సప్తదశోఽధ్యాయః

అథ అష్టాదశోఽధ్యాయః

18. మోక్షసన్న్యాసయోగః

అర్జున ఉవాచ:

1. సన్న్యాసస్య మహాబాహో! తత్త్వమిచ్ఛామి వేదితుమ్ ।
త్యాగస్య చ హృషీకేశ! పృథక్కేశినిషాదన! ॥

శ్రీ భగవానువాచ:

2. కామ్యానాం కర్మణాం న్యాసం సన్న్యాసం కవయో విదుః ।
సర్వకర్మఫలత్యాగం ప్రాహుస్త్యాగం విచక్షణాః ॥
3. త్యాజ్యం దోషవదిత్యేకే కర్మ ప్రాహుర్మనీషిణః ।
యజ్ఞదానతపఃకర్మ న త్యాజ్యమితి చాపరే ॥
4. నిశ్చయం శృణు మే తత్ర త్యాగే భరతసత్తమ! ।
త్యాగో హి పురుషవ్యాఘ్ర! త్రివిధ స్సంప్రకీర్తితః ॥
5. యజ్ఞదానతపః కర్మ న త్యాజ్యం కార్యమేవ తత్ ।
యజ్ఞో దానం తపశ్చైవ పావనాని మనీషిణామ్ ॥
6. ఏతాన్యపి తు కర్మాణి సంగం త్యక్త్వా ఫలాని చ ।
కర్తవ్యానీతి మే పార్థ! నిశ్చితం మతముత్తమమ్ ॥

7. నియతస్య తు సన్న్యాసః కర్మణో నోపపద్యతే ।
మోహోత్తస్య పరిత్యాగః తామసః పరికీర్తితః ॥
8. దుఃఖమిత్యేవ యత్కర్మ కాయక్లేశభయాత్ త్యజేత్ ।
స కృత్వా రాజసం త్యాగం వైవ త్యాగఫలం లభేత్ ॥
9. కార్యమిత్యేవ యత్కర్మ నియతం క్రియతేఽర్జున!
సంగం త్యక్త్వా ఫలం చైవ స త్యాగ స్సాత్త్వికో మతః ॥
10. న ద్వేష్ట్యకుశలం కర్మ కుశలే నానుషజ్జతే ।
త్యాగీ సత్త్వసమావిష్టః మేధావీ చిన్నసంశయః ॥
11. న హి దేహభృతా శక్యం త్యక్తుం కర్మాణ్యశేషతః ।
యస్తు కర్మఫలత్యాగీ స త్యాగీత్యభిధీయతే ॥
12. అనిష్టమిష్టం మిశ్రం చ త్రివిధం కర్మణః ఫలమ్ ।
భవత్యత్యాగినాం ప్రేత్య న తు సన్న్యాసినాం క్వచిత్ ॥
13. పంచైతాని మహాబాహో! కారణాని నిబోధ మే ।
సాంఖ్యే కృతాంతే ప్రోక్తాని సిద్ధయే సర్వకర్మణామ్ ॥
14. అధిష్ఠానం తథా కర్తా కరణం చ పృథగ్విధమ్ ।
వివిధాశ్చ పృథక్ చేష్టాః దైవం చైవాత్ర పంచమమ్ ॥
15. శరీరవాఙ్మనోభిర్యత్ కర్మ ప్రారభతే నరః ।
న్యాయ్యం వా విపరీతం వా పంచైతే తస్య హేతవః ॥

16. తత్రైవం సతి కర్తారం ఆత్మానం కేవలం తు యః ।
పశ్యత్యకృత బుద్ధిత్వాత్ న స పశ్యతి దుర్మతిః ॥
17. యస్య నాహంకృతో భావః బుద్ధిర్యస్య న లిప్యతే ।
హత్వాఽపి స ఇమాల్లోకాన్ న హంతి న నిబధ్యతే ॥
18. జ్ఞానం జ్ఞేయం పరిజ్ఞాతా త్రివిధా కర్మచోదనా ।
కరణం కర్మ కర్తేతి త్రివిధః కర్మసంగ్రహః ॥
19. జ్ఞానం కర్మ చ కర్తా చ త్రిధైవ గుణభేదతః ।
ప్రోచ్యతే గుణసంఖ్యానే యథావచ్ఛ్రణు తాన్యపి ॥
20. సర్వభూతేషు యేనైకం భావమవ్యయమీక్షతే ।
అవిభక్తం విభక్తేషు తజ్జ్ఞానం విద్ధి సాత్త్వికమ్ ॥
21. పృథక్త్వేన తు యజ్జ్ఞానం నానాభావాన్ పృథగ్విధాన్ ।
వేత్తి సర్వేషు భూతేషు తజ్జ్ఞానం విద్ధి రాజసమ్ ॥
22. యత్తు కృత్స్నవదేకస్మిన్ కార్యే సక్తమహైతుకమ్ ।
అతత్త్వార్థవదల్పం చ తత్తామసముదాహృతమ్ ॥
23. నియతం సంగరహితం అరాగద్వేషతః కృతమ్ ।
అఫలప్రేప్సూనా కర్మ యత్తత్ సాత్త్వికముచ్యతే ॥
24. యత్తు కామేప్సూనా కర్మ సాహంకారేణ వా పునః ।
క్రియతే బహులాయాసం తద్రాజస ముదాహృతమ్ ॥

25. అనుబంధం క్షయం హింసాం అనపేక్ష్య చ పౌరుషమ్ ।
మోహోదారభ్యతే కర్మ యత్తత్తామస ముచ్యతే ॥
26. ముక్తసంగోఽనహంవాదీ ధృత్యుత్సాహ సమన్వితః ।
సిద్ధ్యసిద్ధ్యో ర్నిర్వికారః కర్తా సాత్త్విక ఉచ్యతే ॥
27. రాగీ కర్మఫలప్రేపుః లుబ్ధో హింసాత్మకోఽశుచిః ।
హర్షశోకాన్వితః కర్తా రాజసః పరికీర్తితః ॥
28. అయుక్తః ప్రాకృతస్సబ్ధః శరో నైష్కృతికోఽలసః ।
విషాదీ దీర్ఘసూత్రీ చ కర్తా తామస ఉచ్యతే ॥
29. బుద్ధేర్భేదం ధృతేశ్చైవ గుణతస్త్రివిధం శృణు ।
ప్రోచ్యమానమశేషేణ పృథక్త్వేన ధనంజయ! ॥
30. ప్రవృత్తిం చ నివృత్తిం చ కార్యకార్యే భయాభయే ।
బంధం మోక్షం చ యా వేత్తి బుద్ధి స్సా పార్థ! సాత్త్వికీ ॥
31. యయా ధర్మమధర్మం చ కార్యం చాకార్యమేవ చ ।
అయథావత్ప్రజానాతి బుద్ధి స్సా పార్థ! రాజసీ ॥
32. అధర్మం ధర్మమితి యా మన్యతే తమసాఽఽవృతా ।
సర్వార్థాన్ విపరీతాంశ్చ బుద్ధి స్సా పార్థ! తామసీ ॥
33. ధృత్యా యయా ధారయతే మనఃప్రాణేంద్రియక్రియాః ।
యోగేనావ్యభిచారిణ్యా ధృతి స్సా పార్థ! సాత్త్వికీ ॥

34. యయా తు ధర్మకామార్థాన్ ధృత్యా ధారయతేఽర్జున! ।
ప్రసంగేన ఫలాకాంక్షీ ధృతి స్సా పార్థ! రాజసీ ॥
35. యయా స్వప్నం భయం శోకం విషాదం మద మేవ చ ।
న విముంచతి దుర్మేధాః ధృతిస్సా తామసీ మతా! ॥
36. సుఖం త్విదానీం త్రివిధం శృణు మే భరతర్షభ! ।
అభ్యాసాద్రమతే యత్ర దుఃఖాంతం చ నిగచ్ఛతి ॥
37. యత్తదగ్రే విషమివ పరిణామేఽమృతోపమమ్ ।
తత్సుఖం సాత్త్వికం ప్రోక్తం ఆత్మబుద్ధిప్రసాదజమ్ ॥
38. విషయేంద్రియ సంయోగాత్ యత్తదగ్రేఽమృతోపమమ్ ।
పరిణామే విషమివ తత్సుఖం రాజసం స్మృతమ్ ॥
39. యదగ్రే చానుబంధే చ సుఖం మోహనమాత్మనః ।
నిద్రాలస్యప్రమాదోత్థం తత్తామసముదాహృతమ్ ॥
40. న తదస్తి పృథివ్యాం వా దివి దేవేషు వా పునః ।
సత్త్వం ప్రకృతిజైర్ముక్తం యదేభి స్స్యోత్ త్రిభిర్గుణైః ॥
41. బ్రాహ్మణ క్షత్రియవిశాం శూద్రాణాం చ పరంతప! ।
కర్మాణి ప్రవిభక్తాని స్వభావ ప్రభవైర్గుణైః ॥
42. శమో దమస్తప శౌచం క్షాన్తిరార్జవమేవ చ ।
జ్ఞానం విజ్ఞానమాస్తిక్యం బ్రహ్మకర్మ స్వభావజమ్ ॥

43. శౌర్యం తేజో ధృతిర్దాక్ష్యం యుద్ధే చాప్యపలాయనమ్ ।
దానమీశ్వరభావశ్చ క్షాత్రం కర్మ స్వభావజమ్ ॥
44. కృషిగౌరక్ష్య వాణిజ్యం వైశ్యకర్మ స్వభావజమ్ ।
పరిచర్యాత్మకం కర్మ శూద్రస్యాపి స్వభావజమ్ ॥
45. స్వే స్వే కర్మణ్యభిరతః సంసిద్ధిం లభతే నరః ।
స్వకర్మనిరత సిద్ధిం యథా విందతి తచ్ఛ్రుణు ॥
46. యతః ప్రవృత్తిర్భూతానాం యేన సర్వమిదం తతమ్ ।
స్వకర్మణా తమభ్యర్చ్య సిద్ధిం విందతి మానవః ॥
47. శ్రేయాన్ స్వధర్మో విగుణః పరధర్మాత్ స్వనుష్ఠితాత్ ।
స్వభావనియతం కర్మ కుర్వన్నాప్నోతి కిల్బిషమ్ ॥
48. సహజం కర్మ కౌంతేయ! సదోషమపి న త్యజేత్ ।
సర్వారంభా హి దోషేణ ధూమేనాగ్నిరివావృతాః ॥
49. అసక్తబుద్ధి స్సర్వత్ర జితాత్మా విగతస్పృహః ।
నైష్కర్మ్యసిద్ధిం పరమాం సన్న్యాసేనాధిగచ్ఛతి ॥
50. సిద్ధిం ప్రాప్తో యథా బ్రహ్మ తథాఽఽప్నోతి నిబోధ మే ।
సమాసేనైవ కౌంతేయ! నిష్ఠా జ్ఞానస్య యా పరా ॥
51. బుద్ధ్యా విశుద్ధయా యుక్తః ధృత్యాఽఽత్మానం నియమ్య చ ।
శబ్దాదీన్ విషయాన్స్త్రక్వా రాగద్వేషౌ వ్యుదస్య చ ॥

52. వివిక్తసేవీ లఘ్వాశీ యతవాక్యాయ మానసః ।
ధ్యానయోగపరో నిత్యం వైరాగ్యం సముపాశ్రితః ॥
53. అహంకారం బలం దర్పం కామం క్రోధం పరిగ్రహమ్ ।
విముచ్య నిర్మమ శ్శాంతః బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే ॥
54. బ్రహ్మభూతః ప్రసన్నాత్మా న శోచతి న కాంక్షతి ।
సమ స్సర్వేషు భూతేషు మద్భక్తిం లభతే పరామ్ ॥
55. భక్త్వా మామభిజానాతి యావాన్యశ్చాస్మి తత్త్వతః ।
తతో మాం తత్త్వతో జ్ఞాత్వా విశతే తదనంతరమ్ ॥
56. సర్వకర్మాణ్యపి సదా కుర్వాణో మద్వ్యపాశ్రయః ।
మత్ప్రసాదాదవాప్నోతి శాశ్వతం పదమవ్యయమ్ ॥
57. చేతసా సర్వకర్మాణి మయి సన్న్యస్య మత్పరః ।
బుద్ధియోగముపాశ్రిత్య మచ్ఛిత్త స్సతతం భవ ॥
58. మచ్ఛిత్త స్సర్వదుర్గాణి మత్ప్రసాదాత్తరిష్యసి ।
అథ చేత్త్వమహంకారాత్ న శ్రోష్యసి వినంక్ష్యసి ॥
59. యదహంకార మాశ్రిత్య న యోత్యు ఇతి మన్యసే ।
మిథ్యైష వ్యవసాయస్తే ప్రకృతిస్త్వాం నియోక్ష్యతి ॥
60. స్వభావజేన కౌంతేయ! నిబద్ధ స్వేన కర్మణా ।
కర్తుం నేచ్ఛసి యన్మోహాత్ కరిష్యస్యవశోఽపి తత్ ॥

61. ఈశ్వర స్సర్వభూతానాం హృద్దేశేఽర్జున! తిష్ఠతి ।
బ్రామయన్ సర్వభూతాని యంత్రారూఢాని మాయయా ॥
62. తమేవ శరణం గచ్ఛ సర్వభావేన భారత! ।
తత్రసాదాత్ పరాం శాంతిం స్థానం ప్రాప్స్యసి శాశ్వతమ్॥
63. ఇతి తే జ్ఞానమాఖ్యాతం గుహ్యోద్గుహ్యతరం మయా ।
విమృశ్యైతదశేషేణ యథేచ్ఛసి తథా కురు ॥
64. సర్వగుహ్యతమం భూయః శృణు మే పరమం వచః ।
ఇష్టోఽసి మే దృఢమితి తతో వక్ష్యామి తే హితమ్ ॥
65. మన్మనా భవ మద్భక్తః మద్యాజీ మాం నమస్కరు ।
మామేవైష్యసి సత్యం తే ప్రతిజానే ప్రియోఽసి మే ॥
66. సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ ।
అహం త్వా సర్వపాపేభ్యః మోక్షయిష్యామి మా శుచః ॥
67. ఇదం తే నాతపస్కాయ నాభక్తాయ కదాచన ।
న చాశుశ్రూషవే వాచ్యం న చ మాం యోఽభ్యసూయతి॥
68. య ఇమం పరమం గుహ్యం మద్భక్తేష్వభిధాన్యతి ।
భక్తిం మయి పరాం కృత్వా మామేవైష్యత్యసంశయః ॥
69. న చ తస్మాన్మనుష్యేషు కశ్చిన్నే ప్రియకృత్తమః ।
భవితా న చ మే తస్మాత్ అన్యః ప్రియతరో భువి ॥

70. అధ్యేష్యతే చ య ఇమం ధర్మ్యం సంవాదమావయోః ।
జ్ఞానయజ్ఞేన తేనాహం ఇష్ట స్వామితి మేమతిః ॥
71. శ్రద్ధావాననసూయశ్చ శృణుయాదపి యో నరః ।
సోఽపి ముక్త శ్శుభాల్లోకాన్ ప్రాప్నుయాత్ పుణ్యకర్మణామ్ ॥
72. కచ్చిదేతచ్ఛ్రుతం పార్థ! త్వయైకాగ్రేణ చేతసా ।
కచ్చిదజ్ఞానసమ్మోహః ప్రణష్టస్తే ధనంజయ! ॥

అర్జున ఉవాచ:

73. నష్టో మోహ స్మృతిర్లబ్ధా త్వత్ప్రసాదాన్మయాచ్యుత! ।
స్థితోఽస్మి గతసందేహః కరిష్యే వచనం తవ ॥

సంజయ ఉవాచ:

74. ఇత్యహం వాసుదేవస్య పార్థస్య చ మహాత్మనః ।
సంవాదమిమమశ్రౌషం అద్భుతం రోమహర్షణమ్ ॥
75. వ్యాసప్రసాదాచ్ఛ్రుతవాన్ ఇమం గుహ్యతమం పరమ్ ।
యోగం యోగేశ్వరాత్ కృష్ణాత్ సాక్షాత్ కథయతస్స్వయమ్ ॥
76. రాజన్! సంస్మృత్య సంస్మృత్య సంవాదమిమమద్భుతమ్ ।
కేశవార్జునయోః పుణ్యం హృష్యామి చ ముహూర్ముహూః ॥
77. తచ్చ సంస్మృత్య సంస్మృత్య రూపమత్యద్భుతం హరేః ।
విస్మయో మే మహాన్ రాజన్! హృష్యామి చ పునఃపునః ॥

78. యత్ర యోగేశ్వరః కృష్ణః యత్ర పార్థో ధనుర్ధరః ।
తత్ర శ్రీర్విజయో భూతిః ధ్రువా నీతిర్మతిర్మమ ॥

ఓం తత్సదితి, శ్రీమన్మహాభారతే,
శతసాహస్రికాయాం, సంహితాయాం, వైయ్యాసిక్యాం,
శ్రీమద్భీష్మపర్వణి, శ్రీమద్భగవద్గీతాసు, ఉపనిషత్సు,
బ్రహ్మవిద్యాయాం, యోగశాస్త్రే, శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే,
మోక్షసన్న్యాసయోగోనామ అష్టాదశోఽధ్యాయః

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.
ఓమ్ తత్ సత్ ।

19. గీతా మాహాత్మ్యమ్

ధరోవాచ :

1. భగవన్ పరమేశాన భక్తిరవ్యభిచారిణీ ।
ప్రారబ్ధం భుజ్యమానస్య కథం భవతి హే ప్రభో ॥

శ్రీవిష్ణురువాచ :

2. ప్రారబ్ధం భుజ్యమానో హి గీతాభ్యాసరతః సదా ।
స ముక్తః స సుఖీ లోకే కర్మణా నోపలిప్యతే ॥
3. మహాపాపాది పాపాని గీతాధ్యానం కరోతి చేత్
క్వచిత్స్పర్శం న కుర్వన్తి నలినీదలమమ్బువత్ ॥
4. గీతాయాః పుస్తకం యత్ర యత్ర పాఠః ప్రవర్తతే ।
తత్ర సర్వాణి తీర్థాని ప్రయాగాదీని తత్ర వై ॥
5. సర్వే దేవాశ్చ ఋషయః యోగినః పన్నగాశ్చ యే ।
గోపాలా గోపికా వాఽపి నారదోద్ధవపార్షదైః ॥
6. సహాయో జాయతే శీఘ్రం యత్ర గీతా ప్రవర్తతే ।
యత్ర గీతావిచారశ్చ పఠనం పాఠనం శ్రుతమ్ ।
తత్రాహం నిశ్చితం పృథ్వీ నివసామి సదైవ హి ॥
7. గీతాశ్రయేఽహం తిష్ఠామి గీతా మే చోత్తమం గృహమ్ ।
గీతాజ్ఞానముపాశ్రిత్య త్రీన్ లోకాన్ పాలయామ్యహమ్ ॥
8. గీతా మే పరమా విద్యా బ్రహ్మరూపా న సంశయః ।
అర్థమాత్రాక్షరా నిత్యా స్వానిర్వాచ్యపదాత్మికా ॥
9. చిదానందేన కృష్ణేన ప్రోక్తా స్వముఖతోఽర్జునమ్ ।
వేదత్రయీ పరానన్దా తత్త్వార్థజ్ఞానసంయుతా ॥

10. యోఽష్టాదశం జపేన్నిత్యం సరో నిశ్చలమానసః ।
జ్ఞానసిద్ధిం స లభతే తతో యాతి పరం పదమ్ ॥
11. పారేఽసమర్థః సంపూర్ణే తతోఽర్థం పారమాచరేత్ ।
తదా గోదానజం పుణ్యం లభతే నాత్ర సంశయః ॥
12. త్రిభాగం పఠమానస్తు గంగాస్నానఫలం లభేత్ ।
షడంశం జపమానస్తు సోమయాగఫలం లభేత్ ॥
13. ఏకాధ్యాయం తు యో నిత్యం పఠతే భక్తిసంయుతః ।
రుద్రలోకమవాప్నోతి గణో భూత్వా వసేచ్ఛిరమ్ ॥
14. అధ్యాయం శ్లోకపాదం వా నిత్యం యః పఠతే నరః ।
స యాతి నరతాం యావత్ మన్వంతరం వసుంధరే ॥
15. గీతాయాః శ్లోకదశకం సప్త పంచ చతుష్టయమ్ ।
ద్వోత్రీనేకం తదర్థం వా శ్లోకానాం యః పఠేన్నరః ॥
16. చంద్రలోకమవాప్నోతి వర్షాణామయుతం ధృవమ్ ।
గీతాపారసమాయుక్తః మృతో మానుషతాం వ్రజేత్ ॥
17. గీతాభ్యాసం పునః కృత్వా లభతే ముక్తిముత్తమమ్ ।
గీతేత్యుచ్చారసంయుక్తః మ్రియమాణో గతిం లభేత్ ॥
18. గీతార్థశ్రవణాసక్తః మహాపాపయుతోఽపి వా ।
వైకుంఠం సమవాప్నోతి విష్ణునా సహమోదతే ॥
19. గీతార్థం ధ్యాయతే నిత్యం కృత్వా కర్మాణి భూరిశః ।
జీవన్ముక్తః స విజ్ఞేయః దేహాన్తే పరమం పదమ్ ॥

20. మలనిర్మోచనం పుంసాం జలస్నానం దినే దినే ।
సకృద్గీతామ్భుసి స్నానం సంసారమలనాశనమ్ ॥
21. గీతామాశ్రిత్య బహవః భూభుజో జనకాదయః ।
నిర్ధాతకల్మషా లోకే గీతా యాతాః పరం పదమ్ ॥
22. తే శృణ్వంతి పఠంత్యేవ గీతాశాస్త్రమహర్నిశమ్ ।
న తే వై మానుషా జ్ఞేయా దేవా ఏవ స సంశయః ॥
23. జ్ఞానాజ్ఞానకృతం నిత్యమ్ ఇంద్రియైర్జనితం చ యత్ ।
తత్సర్వం నాశమాయాతి గీతాపారేన తత్క్షణమ్ ॥
24. ధిక్ తస్య జ్ఞానమాచారం వ్రతం చేష్టాం తపో యశః ।
గీతార్థపఠనం నాఽస్తి నాధమస్తత్పరో జనః ॥
25. సంసారసాగరం ఘోరం తర్తమిచ్ఛతి యో జనః ।
గీతా నావం సమారుహ్య పారం యాతి సుఖేన సః ॥
26. గీతాయాః పఠనం కృత్వా మాహాత్మ్యం నైవ యః పఠేత్ ।
వృథా పాఠో భవేత్తస్య శ్రమ ఏవ హ్యుదాహృతః ॥
27. ఏతన్మాహాత్మ్యసంయుక్తం గీతాభ్యాసం కరోతి యః ।
స తత్ఫలమవాప్నోతి దుర్లభాం గతిమాప్నుయాత్ ॥

సూత ఉవాచ :

28. మాహాత్మ్యమేతద్గీతాయాః మయా ప్రోక్తం సనాతనమ్ ।
గీతాన్తే చ పఠేద్యస్తు యదుక్తం తత్ఫలం లభేత్ ॥

ఇతి శ్రీవరాహపురాణే శ్రీగీతామాహాత్మ్యం సంపూర్ణమ్

ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః

20. గీతాసారమ్

(రచన: శ్రీగణపతి సచ్చిదానంద స్వామీజీ)

పల్లవి: (కీరవాణి)

గీతాసారం శృణుత సదా - మనసి వికాసం వహతముదా
కామం క్రోధం త్యజత హృదా - భూయాత్ సంవిత్ పరసుఖదా

చరణం:

విషాద యోగాత్ పార్థేన
భణితం కించినోహ ధియా
తం సందిగ్ధం మోచయితుం
గీతాశాస్త్రం గీతమిదం ... 1

సాంఖ్యం జ్ఞానం జానీహి
శరణాగతి పథ మవాప్నుహి
ఆత్మా నిత్య స్సర్వగతో
నైనం కించిత్ క్షేదయతి ... 2

(మోహన)

ఫలేషు సక్తిం మైవ కురు
కార్యం కర్మ తు సమాచర
కర్మాబద్ధః పరమేతి
కర్మణి సంగః పాతయతి ... 3

కర్మాకర్మ వికర్మత్వం
చింతయ చాత్మని కర్మగతిం
నాస్తి జ్ఞానసమం లోకే
త్యజ చాహంకృతి మిహ దేహే... 4

(కాపి)

వహ సమబుద్ధిం సర్వత్ర
భవ సమదర్శీ త్వం హి సఖే
యోననురక్తో న ద్వేష్టి
యోగీ యోగం జానాతి ... 5

మిత్రం తవ తే శత్రురపి
త్వమేవ నాన్యో జంతురయి!
యుక్తస్త్వం భవ చేష్టాసు
అహోరాదిషు వివిధాసు ... 6

(కల్యాణి)

అనాత్మరూపా మష్టవిధాం
ప్రకృతి మవిద్యాం జానీహి
జీవ స్సైవ హి పరమాత్మా
యస్మిన్ ప్రోతం సర్వమిదం ... 7

అక్షర పర వర పురుషం తం
ధ్యాయన్ ప్రేతో యాతి పరం
తత స్తమేవ ధ్యాయన్ త్వం
కాలం యాపయ నశ్యంతం ... 8

(హిందోళ)

సర్వం బ్రహ్మార్పణ బుద్ధ్యా
కర్మ క్రియతాం సమబుద్ధ్యా
భక్త్యా దత్తం పత్రమపి
ఫలమపి తేన స్వీక్రియతే ...9

యత్ర విభూతి శ్రీ యుక్తా
యత్ర విభూతి సుత్వయుతా
తత్ర తమీశం పశ్యంతం
నేర్వా ద్వేషా సజ్జేతే ...10

(అమృతవర్షిణి)

కాలస్తస్య మహాన్ రూపో
లోకాన్ సర్వాన్ సంగ్రసతి
భక్త్యా భగవద్రూపం తం
ప్రభవతి లోక స్సంద్రష్టుం ...11

భక్తి స్తస్మిన్ రతిరూపా
సైవ హి భక్తోద్ధరణచణా
భావం తస్యా మాధాయ
బుద్ధిం తస్మిన్నివేశయ ...12

(చారుకేశి)

క్షేత్రం తద్విజ్ఞం జానీహి
క్షేత్రే మమతాం మా కురు చ
అత్మానం యో జానాతి
అత్మని సోయం నను రమతే ...13

సాత్త్విక రాజస తామసికా
బంధన హేతవ అథవర్జ్యాః
త్రయం గుణానాం యోతీత-
స్సైవ బ్రాహ్మం సుఖమేతి ...14

(హంసానంది)

భిత్వా సాంసారికవృక్షం
పదం గవేషయ మునిలక్ష్మ్యం
తత్కిల సర్వం తేజో యత్
వేదై స్సర్వై స్సంవేద్యం ...15

సృష్టి రైవీ చాసురికా
ద్వివిధా ప్రోక్తా లోకేస్మిన్
దైవే సక్తా యాంతి పరం
ఆసురసక్తా అసురగతిం ...16

(శ్రీ)

నిష్ఠా యజ్ఞే దానే చ
తపసి ప్రోక్తా సదితి పరా
సత్కిల సఫలం సశ్రద్ధం
తత్కిల నిష్ఫల మశ్రద్ధం ...17

ధర్మాన్ సర్వాన్ త్యక్త్వా త్వం
శరణం ప్రజ పర-మాత్మానం
మోక్షం ప్రాప్స్యసి సత్యం త్వం
సంతత సచిదానంద ఘనం ...18

(భగవద్గీతలోని ఒక్కొక్క అధ్యాయానికి ఒక్కొక్క చరణం చొప్పున ఇందులో

18 చరణములు ఉన్నాయి.)